

TRAFICUL DE FEMEI ÎN MOLDOVA ȘI UCRAINA

Decembrie 2000

**Minnesota Advocates for Human Rights
310 Forth Avenue South, Suite 1000
Minneapolis, MN 55415-1012
tel: 612-341-3302, fax.: 612-341-2971
e-mail: hrights@mnadvocates.org
www.mnadvocates.org**

Drept de autor © 2000 Avocații din Minnesota

Tipărit în Statele Unite ale Americii

Toate drepturile sunt rezervate

ISBN : 0-292293-46-0

Fondată în 1983, organizația “Avocații din Minnesota” reprezintă o organizație nonguvernamentală extrem de extinsă din partea centrală a regiunii apusene a SUA care întreprinde activități internaționale în sfera drepturilor omului. Organizația are aproximativ 4000 de membri, inclusiv mai mult de 800 de activiști voluntari care oferă zilnic servicii în sumă de aproximativ 1,4 milioane de dolari SUA. Organizația “Avocații din Minnesota” deține și un statut special de consultant în cadrul ONU.

Organizația “Avocații din Minnesota” se bucură de recunoașterea internațională pentru spectrul amplu de programe inovaționale care contribuie la protecția drepturilor omului și previne încălcarea acestor drepturi. “Avocații din Minnesota” asigură acumularea de informație pentru cercetări, reprezentanța juridică nemijlocită, acordă servicii de instruire și desfășoară treninguri.

Avocații din Minnesota

Comitetul executiv

James Dorsey, președinte

Joel Mugge, vicepreședinte

Administrația

Lynn M. Thomas, director executiv

H. Anne Nicholson, director administrativ

Kendra Allen Popov, asistent administrativ

Programa de protecție a drepturilor copiilor

Kathleen Murphy, director

Valerie Tremelat, colaborator al programei

Parteneri ai programei de educație privind drepturile omului

Deanna Gallagher, director

Programa de protecție a refugiaților și emigranților

Proiectul *Adăpostul*

Jennifer Presthold, director

Michele McKenzie, jurist

Amy Schroeder-Ireland, jurist

Peder Nestingen, asistent de programă

Proiectul BIAS

Therese Gales, director pentru educație

Programa de protecție a drepturilor femeii

Robin Phillips, director

Malinda Schmiechen, colaborator al programei

Elisabeth Duban, jurist

Julie Trupke, asistent de programă

Organizația “Avocații din Minnesota” anterior se numea Comitetul Internațional al Juriștilor din Minnesota pentru Drepturile Omului.

CUPRINS

TRAFICUL DE FEMEI ÎN MOLDOVA ȘI UCRAINA	5
I. PREAMBUL	5
A. Generalizarea rezultatelor investigației	7
B. Recomandări	8
II. CONDIȚII ACTUALE	9
A. Aspecte istorice	9
B. Statutul economic al femeilor și încadrarea lor în câmpul muncii	11
C. Prostituția	13
D. Infecțiile care se transmit pe cale sexuală și infecția HIV	15
E. Copiii	16
III. TRAFICUL DE FEMEI ÎN MOLDOVA ȘI UCRAINA	16
A. Preliminarii	16
B. Cauzele și factorii agravanți	17
C. Mecanismele de realizare a traficului	20
IV. ACȚIUNILE ONG	23
A. Activități preventive	23
B. Eforturi de salvare	24
C. Reintegrarea	25
V. ACȚIUNILE GUVERNELOR ÎN RAPORT CU FENOMENUL TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE	27
A. Replica poliției	27
B. Legislația națională	31
1. <i>Legislația ucraineană</i>	31
A. Articolul 124-1	31
B. Amendamente propuse la articolul 124-1 al Codului penal al Ucrainei	35
C. Alte articole	35
2. <i>Legislația Moldovei</i>	37
A. Acordarea de licențe firmelor	39
VI. OBLIGAȚIILE MOLDOVEI ȘI UCRAINEI ÎN CADRUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL	40
A. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul la securitate și la libertatea de torturi, de atitudine brutală, inumană și umilitoare	41
B. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul de a fi libere de munca forțată și de sclavie ..	42
C. Femeile din Moldova și Ucraina nu sunt protejate de traficul de ființe umane	43
D. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul la condiții normale de lucru	44
E. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul de a beneficia de ajutorul efectiv în cazurile de încălcare a drepturilor fundamentale	44
VIII. CONCLUZII	45
ANEXE	46

GRATITUDINI

Raportul a fost întocmit de către Suzanna Banwell, Robin Phillips și Malinda Schmiechen. **Avocații din Minnesota** exprimă mulțumiri și apreciază cu brio *Investigația* efectuată în Republica Moldova și Ucraina de către Suzanna Banwell, Erin Barclay, Willian Carter, Belinda Cooper, Elisabeth Duban, Loretta Frederick, Amy Heyden, Diane Knust și Robin Phillips și Nicole Grimes.

Exprimă mulțumiri pentru munca de redactare Dlor David Wissbrodt, Lynn Thomas, Erin Barclay, Elisabeth Duban, Jerry Meites, H. Anne Nicoleson și Sheila Scott.

Mulțumiri speciale exprimă Proiectului de sprijin al femeilor-victime ale violenței, personalului și consultanților asociației Dlor Loretta Frederick și Denise Gamache, Bill Carter și Joan Kuriansky. De asemenea exprimă mulțumiri speciale pentru contribuția la desfășurarea investigației, întocmirea raportului și traducerea Dlor Elisabeth Duban, Bogdan Ciubotaru, Nick Novikov, Clare Palfreyman și Jean Farmarkes.

De asemenea Avocații din Minnesota exprimă considerațiuni alese femeilor din Moldova și Ucraina. În mod special, aduce mulțumiri Winrock International din Kiev; Centrelor “Femeile pentru femei” din Lvov, Donețk și Dnepropetrovsk; Centrului “Femeile Donbassului” din Lugansk, Proiectului Armonia din Lvov și Odesa; Inițiativei civice din Chișinău pentru contribuția acordată. Aduce mulțumiri și Dlor Marta Baziuk, Galina Fedkovici, Irina Suhorebroi, Lilea Skotarenko, Natalka Samolevskaia, Irina Martîniuc și Svetlana Bezvoleva.

Prezenta investigație a fost efectuată în colaborare cu organizația “Winrock International” și constituie prima etapă de realizare a proiectului de proporții cu genericul “DOS-INL împotriva violenței în familie și a traficului de femei și copii”.

DEDICAȚIE

Prezenta *Investigație* este dedicată tuturor femeilor din Moldova și Ucraina.

Proiectul este finanțat parțial pe contul grantului nr. S-OPRAQ-99-H-N005.

Opiniile, informațiile și concluziile ori recomandările expuse în *Investigație* aparțin autorilor și nu reflectă în mod obligatoriu poziția Departamentului de Stat al SUA.

TRAFICUL DE FEMEI ÎN MOLDOVA ȘI UCRAINA

O tânără ucraineană din localitate rurală s-a aflat un an și jumătate peste hotare, unde a fost constrânsă să practice prostituția. În familie erau cinci copii. Tatăl ei a murit, iar mama suferea de boală. Ea învăța la școală și era angajată la o cafenea. În momentul acesta i s-a propus să muncească în Ungaria pentru o remunerare de 500 de dolari pe lună. Timp de o săptămână i-a fost gata pașaportul pentru străinătate, deși perfectarea lui, de obicei, durează trei luni de zile. Împreună cu alte două fete, au fost duse cu o mașină în Ungaria.

Bărbatul care le însoțea le-a luat pașapoartele la frontieră și le-a condus într-un bar, unde le-a închis într-o cameră. El a încercat s-o violeze, dar când tînăra i-a spus că este virgină, a lăsat-o în pace.

O femeie oarecare (necunoscută) le-a sfătuit ca “să facă absolut totul ce li se va cere”, din care “sfat” ele au înțeles că vor fi supuse să se prostitueze. Prietenele ei au căzut de acord, însă tînăra femeie a refuzat. Pentru că a refuzat, ea a fost bătută și violată. După întîmplarea aceasta, a fost vîndută în Austria. În cele din urmă, împreună cu altă fată, ea a reușit să fugă. Ele l-au contactat telefonic pe un fost client și acesta a promis să le ajute. El le-a adus în locuința sa, unde le-a promis că le va ajuta și unde mai tîrziu a adus mușterii pentru a face sex. Tînăra femeie din nou s-a împotrivit, dar a fost snopită în bătai cu atîta cruzime încît i-au provocat leziuni grave. Apoi bărbatul a închis-o la subsol. Și de data aceasta a reușit să fugă. A hotărît să se angajeze la bar, unde a fost nevoită să muncească, în așa fel să solicite ajutorul stăpînei (patroanei). Stăpîna barului a acceptat și i-a făcut rost de pașaport. După aceasta a silit-o pe tînăra să practice prostituția ca să-și redobîndească banii dați pentru pașaport.

Tînăra nu mai avea puteri ca să reziste noilor confruntări. În sfîrșit, a avut “noroc”, pentru că poliția a întreprins un raid asupra bordelului și a fost arestată. Cu ajutorul organizației obștești, tînăra a reușit să se întoarcă în Spania. Femeia a depus reclamație în instanța judiciară, însă traficanții n-au mai fost sancționați. Tînăra femeie n-a mai putut să se întoarcă în orașul de baștină, deoarece oamenii care au vîndut-o dețin acolo putere politică la nivel superior¹.

I. Preambul

Traficul de femei² la nivel internațional în scop de antrenare a lor în industria sexbusinessului ia amploare cu o repeziciune înspăimîntătoare. Cu toate că problema dată există de secole în șir, Organizația Națiunilor Unite și organizațiile internaționale de donatori au reacționat la fenomenul în cauză abia în ultimii ani, alocînd mijloace considerabile pentru elaborarea de soluții eficiente. De asemenea, guvernele tuturor țărilor își propun să adopte legi și strategii noi de soluționare a acestei probleme.

Astăzi nu există nici o definiție a traficului de persoane adoptată la nivel internațional. Amnistia internațională, acceptînd caracterul lacunar al definițiilor operaționale, a delimitat cîteva aspecte ale traficului de persoane, inclusiv următoarele:

◆ Femeile constituie, anual, cea mai mare parte din numărul total de persoane care au fost comercializate, adică au fost transferate din locul lor de trai în limitele propriei țări ori duse peste hotare;

¹ Extras din Interviu, 15-16 februarie 2000 (Ucraina). În scop de asigurare a anonimatului persoanelor care au participat la investigație, în raportul prezentat Interviuurile vor fi identificate doar prin specificarea țării în care au fost realizate.

² Termenul *femeie*, în raportul nostru, va fi utilizat atît pentru desemnarea femeilor, cît și a fetelor.

- ◆ Traficul de femei este săvârșit de către așa-ziii “traficanti” cu alte cuvinte, după definiția generală, de către persoane care au profit din organizarea, transportarea sau din contribuția la traficul de persoane.
- ◆ Ca urmare a traficului, majoritatea femeilor se pomenesc împovărate de datorii ori în situația de sclavie;
- ◆ Una dintre cauzele care generează traficul de femei o constituie cererea la serviciile lor – benevolă ori forțată – în industria sexbusinessului;
- ◆ Drepturile femeilor vândute să presteze servicii în industria sexbusinessului nu sunt respectate din motivul că ele au fost vândute;
- ◆ Există dovezi că drepturile femeilor sunt încălcate mai puțin la locul lor de trai; de regulă, încălcarea drepturilor începe după trecerea hotarului și precumpănește odată cu sosirea la locul de destinație;
- ◆ Traficul de femei le aduce realizatorilor acestor acțiuni un profit enorm și, în consecință, devine o parte preponderentă a infracțiunilor internaționale organizate; și
- ◆ Deoarece traficul de persoane a fost considerat drept o problemă globală de nivel internațional abia în anii ‘90 ai sec. XX, reacția guvernelor și a comunității internaționale s-a dovedit a fi neadecvată și, în principal, acestea și-au concentrat eforturile la combaterea infracțiunilor organizate, neglijând nevoile femeilor suferinde din cauza traficului și neacordând atenție aspectelor de prevenire, investigare, sancționare și de oferire a ajutorului necesar în cazurile de nerespectare a drepturilor femeilor care au fost vândute³.

Deși industria sexbusinessului reprezintă una dintre sferele principale de muncă a celor care suportă consecințele nefaste ale traficului, persoanele vizate sunt constrânse să practice cerșitul, să lucreze în sfera de servicii (restaurante, hoteluri), în atelierele de croitorie, în gospodăria agricolă, să presteze activități casnice și alte tipuri de servicii, inclusiv căsătoria⁴. Majoritatea persoanelor angajate în atelierele de croitorie ori prestează activități casnice și care se prostituează sunt femei.

În februarie și martie 2000, Organizația Avocații din Minnesota a delegat reprezentanți⁵ (echipe) în Ucraina și Republica Moldova (Moldova) cu scop de investigare a problemei traficului de femei⁶. Cu toate că traficul de femei reprezintă o problemă internațională care nu este pusă în relație cu nici o regiune ori țară, scopul investigației de față a fost reliefarea și aducerea la cunoștința publică a nerespectării drepturilor omului cauzate de traficul de persoane; investigația și-a canalizat eforturile în două țări care în prezent încearcă să soluționeze problema cu care se confruntă. Moldova și Ucraina sunt țări independente, cu tradiții istorice și culturale bogate, fapt ce le imprimă caracter specific. Raportul cuprinde rezultatele investigației din ambele țări, urmărind scopul de a releva asemănările esențiale în situația femeilor care au fost vândute ca să îndeplinească anumite munci în industria sexbusinessului.

³ Israel, *Încălcarea drepturilor femeilor din fosta Uniune Sovietică vândute pentru activități în industria sexbusinessului din Israel*, Amnistia Internațională, 18 mai 2000, Indexul: MDE 15/17/00

⁴ *Traficul de persoane: influența asupra OSCE*, activitatea pentru ODIHR, 1999/3.

⁵ În componența delegației figurau Suzanna Banwell, Erin Barclay, Belinda Cooper, Elisabeth Duban, Diane Knust, Robin Phillips și Nicole Villis-Grimes.

⁶ Investigația a fost efectuată în colaborare cu Winroc International în calitate de primă etapă a proiectului cu genericul *Colaborarea cu organele de drept pentru preîntâmpinarea violenței în familie și a traficului de femei și copii*.

A. Generalizarea rezultatelor investigației

Traficul de femei pentru munca în industria sexbusinessului reprezintă o problemă gravă care, în Moldova și Ucraina, ia amploare. În fiecare săptămână femeile din Moldova și Ucraina sunt duse, prin mijloace oficiale și neoficiale, în lumea întreagă, inclusiv în țările balcanice, în Europa Centrală și de Est, în Orientul Mijlociu, în unele cazuri femeile pleacă peste hotare conștientizând că vor munci în industria sexbusinessului, dar fără să aibă știință de condițiile înspăimântătoare de muncă și de violență care însoțesc traficul de ființe umane. Alte femei, având drept sursă de informație anunțuri, solicită posturi vacante de dansatoare, de chelnărițe, dădace și se pomenesc în situația că sunt reținute împotriva voinței lor și sunt forțate să practice prostituția. Altă parte de femei sunt furate și duse în țări străine fără consimțământul lor pentru o astfel de călătorie. În țările de destinație pe femei le paște pericolul de a fi snopite în băți, violate și chiar omorâte.

Traficul de femei reprezintă un fenomen foarte complex, cu factori numeroși de influență asupra deciziei femeilor să lucreze peste hotare. Posibil ca unul dintre factorii cei mai hotărâtori să fie situația economică disperată, fapt ce influențează accesul la o muncă satisfacătoare în ambele țări. În unele cazuri femeile care au fost salvate de la violența fizică și sexuală, după ce le-au fost încălcate drepturile, revin de bunăvoie în țările unde au fost vândute. Se întâmplă adesea că ele nu-și găsesc un serviciu în țara proprie. În alte cazuri ele se întorc din cauza impasului de a nu mai putea reveni la viața precedentă.

Legile existente în Moldova și Ucraina sunt insuficiente pentru soluționarea întregului ansamblu de probleme puse în relație cu traficul de persoane. Legile nu prevăd mecanismele adecvate de sancționare a traficantilor, de protejare și reabilitare a victimelor. Deși există unele legi, acestea, în linii generale, nu sunt eficiente și, în consecință, arareori sunt aplicate. Spre exemplu, în Moldova, legea care este citată cel mai frecvent de către specialiști în cazurile traficului de persoane este statutul. Legea aceasta este foarte rar aplicată și stabilește sancțiuni doar pentru utilizarea serviciilor prostituției, doar a unui singur aspect al traficului de ființe umane, cu toate că recent Parlamentul a format un grup de lucru pentru prevenirea traficului de persoane. În Ucraina există legea de interdicție a traficului de persoane, însă, de fapt, nu există comentariile care să înlesnească interpretarea ei. Pe de asupra, în afară de câteva excepții, poliția, procurorii și judecătorii nu aplică legea împotriva traficului de ființe umane. Guvernul Ucrainei a elaborat Programul privind prevenirea traficului de femei și de copii, dar încă n-a pus la dispoziție cantitatea suficientă de resurse pentru implementarea eficientă a prevederilor programei respective.

Exceptând problemele privitor la legislație și la aplicarea practică a ei, sunt puse în circulație informații precum că traficanții i-au corupt (mituit) pe reprezentanții puterii, cerându-le acestora să ignoreze legislația ori să se implice activ în acțiunile lor. Reprezentanții puterii și ai ONG, de asemenea, au definit participarea grupărilor internaționale criminale drept un obstacol serios la realizarea Programei de soluționare a problemei date.

Organizațiile nonguvernamentale (ONG) au început elaborarea programelor pentru a satisface nevoile victimelor, însă necesitățile nu sunt pe măsura resurselor lor limitate. Unele inițiative de salvare au fost reușite, dar, pentru majorarea numărului de femei salvate, guvernele și ONG trebuie să-și coordoneze acțiunile. Chiar și în cazul când femeile care au suportat consecințele nefaste ale traficului se întorc, ele nu beneficiază de sprijinul guvernului, iar posibilitățile de susținere ale ONG sunt limitate. ONG din Moldova și Ucraina pot oferi numai un volum redus de informație, traininguri, servicii sociale și asistență medicală femeilor care fac încercări de adaptare la viața normală după ce se întorc acasă. Sistemele de acordare a licenței întreprinderilor în Moldova și Ucraina nu sunt eficiente în ce privește preîntâmpinarea

actelor de participare a acestor întreprinderi la traficul de femei.

Guvernul Moldovei și cel al Ucrainei sunt datoare să apere drepturile cetățenilor săi în corespundere cu legislația internațională.

Ambele țări sunt membri ai ONU și ai Consiliului Europei și din cauza aceasta au datoria să ia în considerare legislația internațională, inclusiv Declarația Universală a Drepturilor Omului și Declarația de lichidare a violenței împotriva femeilor. De asemenea, ambele țări au ratificat Convenția internațională privind respectarea drepturilor civile și politice. Convenția privind lichidarea tuturor formelor de discriminare a femeilor și Convenția (europeană) privind protecția drepturilor umane și a libertăților fundamentale. Neacordând protecția efectivă drepturilor femeilor care au suportat consecințele nefaste ale traficului, Moldova și Ucraina nu-și onorează angajamentele internaționale în cadrul convențiilor nominalizate și în cadrul altor convenții privind problema în cauză.

B. Recomandări

În temeiul concluziilor trase de către delegațiile autorizate, Avocații din Minnesota recomandă guvernelor Moldovei și Ucrainei să întreprindă următoarele acțiuni:

1. Să susțină legile existente care pot fi aplicate pentru a-i sancționa pe traficanți.
2. Să asigure cadrul necesar ca legislația existentă și activitățile de apărare a drepturilor să-i impună pe traficanți să poarte răspundere pentru infracțiunile comise.
3. Să reexamineze legislația existentă și procedurile de acordare a licenței și să controleze mai eficient întreprinderile în scop de asigurare a legalității lor și de preîntâmpinare a participării lor la traficul de femei și să adopte măsuri urgente și eficiente împotriva întreprinderilor care au fost demascate în privința aceasta.
4. Să întreprindă acțiuni de dezrădăcinare a corupției în subdiviziunile guvernului și în antreprenoriat.
5. Să-și concentreze eforturile la diminuarea sărăciei și la elaborarea de programe de dezvoltare a antreprenoriatului, îndeosebi pentru femei în localitățile rurale.
6. Să inițieze investigarea în continuare a traficului de persoane, îndeosebi în anumite regiuni, precum și relativ la pericolul generat de căile de realizare a traficului și la țările-destinație a femeilor vândute.
7. Să inițieze o campanie susținută de informare și instruire în ce privește traficul de persoane, desfășurată cu precădere în localitățile rurale.
8. Să efectueze permanent supravegherea traficului de persoane, utilizând informația oferită de către poliție și de agenții de turism.
9. Să colaboreze cu ONG experimentate în scop de dezvoltare și desfășurare a programei extinse de traininguri pentru toți colaboratorii organelor de apărare a drepturilor, pentru depistarea și luarea de măsuri corespunzătoare împotriva cazurilor potențiale de trafic de persoane.
10. Să controleze cu eficiență sporită hotarele în scop de prevenire a transportului ilicit de persoane și să-i instruiască pe grăniceri să reacționeze adecvat la situațiile potențiale de trafic de persoane.
11. Să coopereze cu guvernele țărilor calificate ca fiind tranzitare și cu țările de destinație pentru femeile aduse din Moldova și Ucraina, în scop de creare a posibilității de informare și de asigurare a repatrierii în cazul când acestea și-o doresc.
12. Să încurajeze colaborarea existentă și să inițieze relații noi între organizațiile statale și ONG în scop de acordare a ajutorului de salvare și de reintegrare pentru femeile care au suferit din cauza traficului.
13. Să susțină încercările de prevenire, de implicare și de reintegrare din partea tuturor organizațiilor guvernamentale și a ONG care acordă prioritate sănătății și securității victimelor.
14. Să asigure întoarcerea rapidă și fără primejdii a cetățenilor care au devenit victime ale traficului, ajutându-i să primească documentația și resursele financiare necesare pentru întoarcerea acasă.
15. Să asigure femeilor care au suportat consecințele nefaste ale traficului asistența medicală, inclusiv testarea confidențială și benevolă și tratamentul de HIV/SIDA și de alte infecții transmisibile pe cale sexuală.

II. CONDIȚII ACTUALE

A. Aspecte istorice

În Comunitatea Statelor Independente, inițial procesul de trecere de la comunism a fost acceptat cu un entuziasm deosebit. Cu toate acestea, pentru un număr mare de populație a regiunii date, realitatea, mai ales pentru femei, s-a dovedit a fi deloc îmbucurătoare: aceasta înregistra lipsa reprezentării în politică, șomajul și revigorarea valorilor obștești tradiționale în ce privește atitudinea față de femei. De asemenea, procesul este însoțit de sporirea spectrului de probleme sociale cum sunt sărăcia, violența în familie⁷ și traficul de femei.

Rolul femeii în Moldova și Ucraina și-a restrâns aria de acțiune datorită valorilor tradiționale. În stadiul incipient al trecerii de la comunism, femeile și-au manifestat interesul pentru o mișcare obștească nouă care să anihileze acțiunile discriminatorii ale tradițiilor, însă au fost nevoite să suporte consecințele misoginiei, discriminării și inegalității. În timpul de efectuare a investigației, femeile intervievate au comunicat Avocaților din Minnesota despre “puternicia femeii ucrainene (și moldovence)” care are grijă de familie, păstrează tradițiile, se bucură de stimă și onoare. Mitologia celor relatate contrastează tranșant cu realitatea vieții femeilor: sărăcie, șomaj, violență și trafic de femei.

Actualmente, țările fostei Uniuni Sovietice suportă o depresie economică simțitoare. Și Moldova și Ucraina înregistrează un nivel înalt de șomaj, hiperinflație și de corupție. Problemele economice le generează pe cele sociale incluzând o structurare enormă a societății: pe de o parte, o minoritate care posedă bogății considerabile, iar pe de altă parte, o majoritate care devine din ce în ce mai săracă. În corespundere cu raportul Programei de Dezvoltare a ONU (PDONU) pentru Europa Centrală și Orientală și CSI “pierderea încrederii în viitor a înregistrat cote considerabile (în timpul de trecere de la comunism la economia de piață). Dobândirea libertății a fost însoțită de pierderea unui număr mare de drepturi fundamentale economice și sociale de care populația a beneficiat și pe care s-a deprins să le aștepte timp de decenii. În regiune milioane de oameni șomează ori nu primesc salarii... Sistemul existent de protecție socială a fost distrus”⁸.

Raportul PDONU cu referință la Moldova completează:

*Situația se acutizează și prin faptul că în condițiile de sărăcie în masă, când partea principală a populației nu poate să-și asigure chiar și un nivel modest de viață pe care l-a avut odinioară, când așa-ziii “bogătașii cei noi” se fălesc cu averea lor de proveniență suspectă. Comportamentul irațional al acestor persoane provoacă stări de antagonism mai ales dacă se ia în calcul proveniența suspectă a acestor venituri*⁹.

Unul dintre factorii de scădere bruscă a indicilor economici în CSI îl constituie faptul că în 1989 aproximativ 14 milioane de oameni din țările CSI trăiau sub limita sărăciei – patru dolari pe zi.

⁷ Nu există certitudinea că sporește nivelul de violență în familie ori că sporește volumul de informație privitor la violența în familie. A se vedea *Violența în familia din Moldova*, Avocații din Minnesota (Decembrie 2000) și *Violența în familia din Ucraina* (Decembrie 2000).

⁸ *Tranzition 1999 – Raportul privind dezvoltarea umană în Europa Centrală și Orientală și în CSI*, PDONU (1999).

⁹ *Raportul de dezvoltare umană națională, Republica Moldova*, PDONU (1999) – în continuare PDONU, Raportul pentru Moldova.

La mijlocul anilor '90 numărul înregistrat a crescut pînă la 147 de milioane de oameni, sau o persoană din trei. În majoritatea țărilor menționate inegalitatea se mărea foarte rapid¹⁰.

Situația este destul de deplorabilă în Moldova și Ucraina. În Ucraina dificultățile economice au condus la micșorarea bruscă a salariului și la scăderea nivelului de viață. Veniturile familiale s-au redus într-atît încît, începînd cu 1997, 70% din familiile intervievate de către PDONU consideră că veniturile lor sunt insuficiente¹¹. Veniturile scăzute îi determină pe mulți oameni, în special pe femei, să se angajeze la două servicii¹².

În Moldova situația este și mai precară. "Conform investigațiilor PDONU (1998), aproximativ 90% din populația Moldovei are un venit de mai puțin de 2 dolari pe zi, în timp ce proporția veniturilor a 20% dintre cei mai bogați în comparație cu 20% dintre cei mai săraci constituie 12,6 (în comparație cu 7,0 în 1993)"¹³. Venitul real personal s-a redus cu 70%¹⁴. De bună seamă, "*analiza retrospectivă a celor șapte ani de tranziție demonstrează scăderea considerabilă a tuturor parametrilor de calitate a vieții*"¹⁵.

Condițiile semnalate constituie un teren propice pentru fenomenul corupției. Guvernul Moldovei a remarcat situația cînd grupurile care au acumulat capital pe căi ilicite obțin accesul la putere, ele amenință "șansele la prosperarea economică pentru majoritatea cetățenilor (Moldovei)"¹⁶. Concomitent, "economia tenebră" continuă să ia amploare. Economia tenebră include "Economia neformală, apariția economiei de proporții și a corupției. Nivelul avansat al corupției în țările cu economia în tranziție contribuie la prosperarea comerțului la negru. Indicele comerțului la negru în Moldova, precum și în Ucraina,... a atins cota (patru), maximum (cinci)..."¹⁷.

În timp ce economia tenebră aduce venituri suplimentare pentru participanții săi, aceste venituri sunt repartizate neegal între bogați și săraci și decalajul dintre cei îmbogățiți recent și numărul enorm de săraci se mărește. Pe de asupra, în lipsa influenței politice, păturile vulnerabile ale societății adeseori sunt supuse presiunii sociale"¹⁸. Concomitent cu extinderea economiei tenebre, baza impozitară a statului ce destramă și veniturile statale se reduc. Dinamica aceasta creează "un cerc vicios cu accentuarea unor astfel de fenomene cum sunt corupția, declinul economic, deficitul bugetar, neachitarea salariilor funcționarilor de stat și expansiunea corupției", întrucît funcționarii de stat încep să considere mita drept o sursă de venituri personale¹⁹. Dar situația este înrăutățită și mai mult de faptul că oamenii care activează în economia tenebră nu beneficiază

¹⁰ Ibidem.

¹¹ *Analiza sexelor în societatea ucraineană*, 1999, PDONU, la 36, (1999).

¹² Ibidem.

¹³ PDONU. Raportul privind Moldova, nota nr. 9, p.25.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem, la 26 (accentul se pune pe original).

¹⁶ PDONU. *Raportul pentru Moldova*, nota nr. 9, p. 28

¹⁷ Ibidem, p.p. 59-60.

¹⁸ PDONU, Raportul privind Moldova.

¹⁹ Ibidem, p. 63.

²⁰ Ibidem, p. 62.

de protecție socială și juridică și din cauza aceasta devin victime ale exploatării și chiar ale sclaviei²⁰. Funcționarii de rang înalt din Ucraina au relatat că grupele crimei organizate se ocupă cu traficul de ființe umane²¹. Un avocat din Ucraina de răsărit care activează intensiv în sfera de combatere a traficului de ființe umane afirma: “Există cazuri numeroase când controlul este exercitat de către mafia din Europa Răsăriteană și de către cea din CSI”. El a adăugat: “Este lesne tratarea unui angajament cu funcționarii corupției. Funcționarii organelor judiciare locale din țările de destinație, de asemenea, sunt corupți”²². De asemenea, raportul PDONU privind femeile din Ucraina abordează fenomenul corupției printre politicieni și funcționari ca fiind doi factori de expansiune a traficului de ființe umane și a prostituției în Ucraina²³.

Întrucât corupția este un fenomen anevoie de documentat din cauza specificului său de manifestare, oameni numeroși s-au pronunțat asupra corupției înfloritoare din Ucraina și Moldova. Corupția exercită influență asupra traficului de ființe umane, instrumentând numeroase mijloace, inclusiv oferind traficantilor accesul înlesnit la perfectarea documentelor pentru viitoarele jertfe. De asemenea, înfloresc mituirea colaboratorilor poliției și a grănicerilor și spălarea banilor. Organizația anticorupțională berlineză Transparency International, care apreciază nivelul de corupție în cadrul guvernelor, consideră că Danemarca înregistrează nivelul cel mai scăzut al corupției, SUA se plasează pe locul al 18, iar Moldova și Ucraina – pe al 75²⁴.

Condițiile politice, economice și sociale menționate favorizează traficul de femei. “Oamenii sunt nevoiți să caute de lucru peste hotarele propriei țări. Proxeneții profită de situația dificilă în care se află oamenii”²⁵. Colaboratoarele “Avocaților din Minnesota” de fiecare dată luau act de faptul că principala sursă de venituri a Moldovei o reprezintă traficul cu stupefiante (droguri), de arme și de femei. Ele afirmă că realmente “(În sistem) toți sunt corupți pînă într-un anumit punct” – stare de lucruri înregistrată de către investigație, care a demonstrat că “85% din respondenți considerau că soluționarea problemei este posibilă doar prin mituirea funcționarului, ... peste 92% se temeau de infractori și de cruzimea acestora”²⁶.

B. Statutul economic al femeilor și încadrarea lor în câmpul muncii

Situația economică devastatoare din Ucraina și Moldova condiționează creșterea migrației benevole internaționale. În investigația întreprinsă de Organizația Internațională pentru Migrație (OIM)²⁷ se constată că femeile din Ucraina care își propuneau să caute de lucru peste hotare reieșeau din situația economică existentă, calificînd-o ca fiind motivul principal din cauza căruia intenționează să plece din țară²⁸. După afirmația unui psiholog din Lvov, Ucraina:

²¹ În exemplul Interviului din 15 mai 2000 (Ucraina).

²² Interviul din 7 iunie 2000 (Ucraina).

²³ *Analiza sexelor societății ucrainene*, nota nr. 11, p. 231.

²⁴ Transparency International, 1999, Indicele nivelului de corupție (Poate fi consultat la: <http://www.transparency.de/documents/CPI>).

²⁵ Interviul din 20 mai 2000 (Moldova).

²⁶ PDONU, *Raportul pentru Moldova*, nota 9, p.111.

²⁷ OIM – reprezintă o organizație internațională care își axează activitatea pe: 1) ameliorarea problemelor operaționale ale migrației; 2) ridicarea nivelului de cunoștințe referitor la chestiunea migrării; 3) stimularea dezvoltării sociale și economice prin promovarea fenomenului de migrație; 4) protecția demnității umane și a securității imigranților. Activitatea OIM în Ucraina este canalizată asupra traficului de femei.

²⁸ *Campania de informare împotriva traficului de femei în Ucraina*, OIM (iulie 1998).

Aici nu există locuri de muncă... majoritatea oamenilor șomează. Oamenii cu studii superioare nu-și pot găsi un loc de muncă, pentru că sistemul vechi de producție nu mai funcționează. Piața liberă adeseori este unicul mijloc de a câștiga bani. În multe cazuri bărbații din Ucraina rămân cu copiii, iar femeile cu studii superioare pleacă peste hotare ca să lucreze chelnerițe și ca să-i învețe pe copii (pentru o remunerare mizeră)²⁹.

Șomajul și angajarea provizorie în câmpul muncii au fost resimțite de întreaga populație a Moldovei și Ucrainei, dar femeile constituie segmentul de populație care au suferit cel mai mult din cauza aceasta. Spre exemplu, între 1994 și 1997, în timp ce șomajul printre bărbați întrucâtva s-a micșorat de la 37% până la 32%, nivelul șomajului printre femei a crescut de la 62% până la 68%³⁰.

Efectele de agravare bruscă a condițiilor economice în perioada respectivă au fost înrăutățite de discriminarea împotriva femeilor la locul de muncă. În 1989 salariul femeilor în aceleași sfere și exercitând aceleași funcții au fost în medie cu 28% mai mici decât ale bărbaților³¹.

În perioada de tranziție nu s-au făcut încercări de soluționare a inegalității date. De asemenea, dispariția garanției de angajare în câmpul muncii existente în timpul comunismului a influențat negativ asupra situației femeii³². În 1996, de la 70% până la 80% dintre șomerii Ucrainei erau femei, două treimi dintre care aveau studii peste cele medii³³. În grupele de risc numărul cel mai mare îl constituiau femeile cu copii mici și femeile de vârstă postpensionară. Teama față de șomaj a fost una dintre foarte multele probleme cu care femeile s-au confruntat în ultimul deceniu, fapt care a intensificat și mai mult tensiunea psihologică a vieții de zi cu zi³⁴.

Chiar și femeile care sunt angajate în câmpul muncii adeseori se confruntă cu fenomenul de discriminare la serviciu. Reprezentanta organizației pentru protejarea drepturilor omului, localnică din Dnepropetrovsk, Ucraina, explică:

Majoritatea clienților noștri sunt femeile; drepturile femeilor sunt încălcate permanent. Femeile sunt concediate în primul rînd. Iar patronii de la noi nu le angajează pe femei, deoarece se tem ca acestea purced gravide. Atunci cînd femeile sunt angajate, ele sunt avertizate: “nici un fel de copii, nici un fel de sarcină”. Anunțurile în care specificarea de “femei pînă la vîrsta de 35 de ani fără complexe morale pentru oferirea de servicii” sunt atît de obișnuite încît ele sunt umilitoare și discriminatorii. Majoritatea oamenilor care absolvesc școli și universități cu mențiune sunt femei, dar ulterior ele dispar: nu sunt prezente în afaceri, chiar și în cele mai mici afaceri”³⁵.

²⁹ Masa rotundă, 15-16 februarie 2000 (Ucraina).

³⁰ Implementarea Platformei de acțiune din Beijing în Republica Moldova, Beijing 5, Centrului Sexelor din Republica Moldova, Chișinău, 2000.

³¹ Ibidem, la 672.

³² Salomia Pavliciko, *Progresul întîrziat: conservatismul femeilor din Ucraina*, în *Femeile postsovietice: de la Baltica pînă în Asia Centrală*, 225, (Mary Buckley, ed. 1997).

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem. Teama de a șoma a fost confirmată în numeroase interviuri solicitate femeilor și reprezentantelor ONG din Moldova și Ucraina.

³⁵ Interviu, 18 mai 2000 (Ucraina). Mulți oameni intervievați au descris discriminarea împotriva femeilor la serviciu drept o problemă serioasă pentru femeile din Ucraina și Moldova.

De asemenea, femeile din Moldova și Ucraina, atunci când își caută de lucru, se confruntă cu discriminarea pe motive de vîrstă. După cum a apreciat una dintre activistele organizației obștești, “femeile de 35 de ani posedă cunoștințe și experiență care pot fi destul de prețioase și utile. Însă compania angajează doar femei tinere. Patronii țin să știe cîți ani are pretendentă, cît de atrăgătoare este, care este volumul pieptului, ce greutate are, este căsătorită sau ba. Abia după acestea pretendentă este întrebată despre abilitățile profesionale. În foarte multe cazuri femeile care au peste 35 de ani posedă abilități tehnice pe care femeile mai tinere nu le pot demonstra, dar cu toate acestea ele nu-și pot găsi de lucru”³⁶.

C. Prostițuția

Un număr mare de oameni din Moldova și Ucraina relatau despre interesul (cererea) sporit pentru sex-business. Specialistul pentru sănătatea reproductivă a relatat că majoritatea bărbaților ucraineni au cîțiva parteneri sexuali indiferent de faptul că sunt căsătoriți sau nu³⁷. Alt specialist a povestit despre prietenii săi căsătoriți care apelează la serviciile lucrătoarelor din sfera comerțului cu sex. Dînsul a menționat că “familiile lor sunt destul de reușite, dar, posibil din cauza fanteziei ori din motivul relațiilor puriste din familie, dînșii preferă relații sexuale în alte circumstanțe”³⁸. Un medic din Moldova a relatat și dînsul că bărbații căsătoriți recurg la serviciile sex-businessului “destul de des”³⁹.

Sondajele realizate printre angajatele din sfera comerțului cu sex din Odesa (Ucraina) au constatat că “majoritatea clienților sunt căsătoriți”⁴⁰.

Deși unele din activitățile respective nu sunt remunerate, întrucît țin de ceea ce se cheamă “a avea un roman”, oricum, cele mai numeroase dintre ele cuprind bărbați care plătesc pentru serviciile sexuale. Nivelul prostițuției printre copii și printre femeile adulte crește printre cetățenii din Moldova și Ucraina atît în propria lor țară, cît și peste hotare⁴¹. Un medic constata următoarele: “În Moldova toată lumea știe despre practicarea prostițuției. Oricine poate să cumpere o femeie” și oricînd⁴². Cu toate că în Ucraina și Moldova este interzis prin lege oferirea serviciilor sexuale, plata pentru serviciile respective nu este interzisă⁴³. După opinia unui procuror străin exprimată la o conferință emițătoare de legi, legea ce stabilește pedepse pentru cei care plătesc astfel de servicii ar putea să contribuie la soluționarea problemei date. Drept răspuns, “bărbații, pur și simplu, au început să rîdă”⁴⁴.

³⁶ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina). De asemenea, ONG au informat că unele organizații internaționale de donatori, care și-au propus serviciile în scop de prevenire a comerțului cu femei, au intensificat discriminarea prin metode indirecte, limitînd acordarea serviciilor pentru femeile care au mai mult de 35 de ani. Întrucît situația economică exercită influență asupra tuturor femeilor, unele ONG sunt puse în situația să refuze persoanelor care au nevoie imperioasă de ajutor și refuzul este pus pe seama limitelor specificate deja.

³⁷ Interviu, 19 mai 2000 (Ucraina).

³⁸ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

³⁹ Interviu, 24 februarie 2000 (Moldova).

⁴⁰ *Evaluarea situației și răspîndirii HIV-infecției și a bolilor sexual-transmisibile (BST) în sfera comerțului cu sex în Odesa*, efectuată de către ONG *Credință, speranță și iubire*, ianuarie 1999.

⁴¹ Raportul moldovenesc privind PDONU, nota 9, la 112.

⁴² Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

⁴³ Codul criminalității din Moldova, articolul 222; Codul contravențiilor administrative din Ucraina, articolul 181.

⁴⁴ Interviu, 12 mai 200 (Moldova).

Legătura dintre prostituție și traficul de femei este extrem de complexă. Unele femei sunt amăgite, constîrnse, le sunt strecurate stupefiante, ori sunt furate ca să fie forțate să practice prostituția. Aceste femei anterior n-au practicat prostituția niciodată și, în general, nu înțeleg ce se întîmplă pînă cînd sunt introduse în bordel, local unde sunt constrînse să întrețină relații sexuale cu clienții. Altă parte de femei care anterior nu practicau prostituția sunt în stare să priceapă că vor fi constrînse să practice prostituția în cazul cînd își dau consimțămîntul ca să fie angajate. Mulți oameni care au fost intervievați au relatat că pe parcursul ultimilor cîțiva ani ei au observat creșterea numărului de femei care știau că vor lucra în sexbusiness și micșorarea numărului de femei care au cunoștință de fapt. De asemenea, există și femei care au practicat prostituția în țara proprie și pleacă benevol peste hotare cu gîndul că vor avea cîștig mai mare acolo. Indiferent de faptul de cum femeile sunt vîndute și antrenate în activități de prostituție, nu poate fi contestată realitatea condițiilor mizerabile de lucru care constituie o nerespectare a drepturilor omului. De asemenea, condițiile în care activează prostituatele în țările proprii sunt mizerabile.

Atît în Moldova, cît și în Ucraina, cu toate că clienții lor adeseori sunt oameni “onorabili”, prostituatele sunt desconsiderate. Un polițist a spus: “Oamenii, pur și simplu, le consideră pe prostituate drept persoane rele”⁴⁵. Actualmente predomină starea de spirit precum că prostituția pune în pericol societatea moldovenească și ucraineană. De exemplu, echipa a interviuat pe mai mulți cinovnici care cred că în rezultatul prostituției și al traficului de femei “genele se deteriorează”⁴⁶.

Este de remarcat faptul că observația dată este făcută la adresa femeii și la responsabilitatea ei față de societate. Persoanele respective n-au înțeles să se îngrijoreze de bărbații care plătesc regulat pentru sex și susțin traficul internațional de femei. De asemenea, nu s-a pronunțat nici o persoană referitor la necesitatea ca bărbații să-și schimbe atitudinea, așa încît să salveze societatea de prostituție și de traficul de femei. Pe de asupra, “Avocații din Minnesota” înregistrau întruna părerea precum că femeile acestea au nevoie de “corectare psihologică” și instructivă⁴⁷ și că aceasta reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a traficului de ființe umane.

Un număr mare de femei tinere dau o apreciere înaltă prostituției și nu au o închipuire realistă relativ la condițiile în care deseori sunt nevoite să muncească prostituatele. Unul dintre observatori notează:

Nimeni n-a inițiat un dialog cu femeile care prestează servicii în rețeaua sexbusinessului. Atitudinea față de acestea este cea reieșind din ideea că de problemele lor se fac vinovate doar ele însăși și nicidecum altcineva. Societatea este dură. În colegiu a fost efectuat un sondaj sociologic⁴⁸. Mai mult de 50% dintre fete au declarat că doresc să devină prostituate valutare, deoarece acestea au îmbrăcăminte scumpă, mașini luxoase, mulți bani și ele frecventează restaurante de clasă. Pentru majoritatea fetelor tinere, prostituția constituie o aventură; ele nu realizează că nu li se dă toți banii pe care-i merită. Unele dintre ele se îmbolnăvesc, altele decedează. Poliția încarcerează mai cu ușurință pe o prostituată, decît pe un bărbat⁴⁹.

⁴⁵ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

⁴⁶ Opinia dată a fost publicată și în Raportul PDONU, *Analiza sexelor în societatea ucraineană*, nota 11, p. 231.

⁴⁷ Interviu, 23 mai 2000 (Odesa).

⁴⁸ “Avocații din Minnesota” n-a reușit să obțină o copie a sondajului respectiv întru confirmarea existenței acestuia.

⁴⁹ Interviu, 13 mai 2000 (Moldova).

În ambele țări condițiile lor de muncă sunt extremale. De exemplu, o colaboratoare a urgenței medicale din Ucraina a remarcat: “Unele prostituate suportă vătămări corporale grave, urmate de consecințe serioase. Pe timp de iarnă, multe dintre ele sunt maltratate și aruncate în stradă unde îngheață”⁵⁰. Medicul care încearcă să acorde asistență medicală prostituatelor a spus tranșant: “Aceste femei ducă o viață de sclav”. Dînsul a descris cum paznicii, de regulă bărbați, și proxeneții, în multe cazuri femei, le urmăresc permanent pe prostituate. În consecință, medicii se confruntă cu dificultăți în activitatea de acordare a asistenței medicale prostituatelor⁵¹.

În afară de condițiile periculoase de muncă, majoritatea femeilor care practică prostituția au un câștig foarte mic. Potrivit rezultatelor investigației desfășurate în Odesa⁵², prostituatele de “nivel inferior”, adică cele care pretează servicii la stațiile de autobuze și la gara de trenuri, câștigă de la trei pînă la cinci grivne de la un client (de la 50 cenți pînă la un dolar)⁵³. Pentru comparație, exemplificăm: o sticlă de bere costă 1,5-2,0 grivne; un pachet de țigări costă 3 grivne. Femeile care prestează servicii în zona drumurilor câștigă de la 10 pînă la 15 grivne, ori mai puțin de 2-3 dolari pentru “deservirea” unui client. Și doar cele care muncesc în baruri, în cazinouri (20-50 de dolari) ori în saune și în hotelurile de elită (50-100 de dolari) pot să câștige mai mult⁵⁴.

Cu toate că unii polițiști încearcă să acționeze prin metode pozitive, mulți dintre dîșii, pur și simplu le arestează pe femei și evită să soluționeze problemele mai complicate generate de prostituție⁵⁵.

D. Infecțiile care se transmit pe cale sexuală și infecția HIV

Femeile care sunt constrînse să practice prostituția riscă să se molipsească de boli sexual-transmisibile (BST) și de infecția HIV. Suplimentar, viața femeilor este pusă în pericol de proxeneții înșiși, de clienți, soți și se suicid determinate de faptul de vînzare ca atare⁵⁶ sau în rezultatul HIV-infecției în proces. Un medic a spus:

La clinica BTS au venit cinci femei însoțite de paznic. Ele au declarat că pleacă peste hotare să lucreze dansatoare și că doresc să se testeze. Mai tîrziu au venit din nou să se testeze. Centrul nostru nu deține informații relativ la starea de lucruri a lor. Noi, pur și simplu, ne concentrăm atenția la viața lor pînă și după testarea la HIV-infecție și la BTS, așa încît ele să nu recurgă la suicid⁵⁷.

Medicul respectiv avea stare de spirit optimistă, întrucît ceea “ce le-a determinat să vină la clinica BST va schimba atitudinea medicilor față de astfel de femei, pentru că ei nu știu că aceste femei duc o viață de sclav. Dîșii nici nu-și imaginează cît sunt de grave problemele cu care se confruntă femeile acestea”⁵⁸. Din nefericire, în ambele țări există puține clinici și centre de caracterul dat.

⁵⁰ Interviu, 6 iunie 2000 (Moldova).

⁵¹ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

⁵² Interviu, 24 mai 2000 (Ucraina). *Evaluarea situației și a răspîndirii HIV-infecției și a BTS în sfera comerțului cu sex în Odesa*, efectuată de ONG “Credință, speranță și iubire”, ianuarie 1999.

⁵³ În timpul de efectuare a investigației, cursul unei grivne în raport cu dolarul era aproximativ de 5 la 1.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Un polițist din Moldova a numit reacția cea mai răspîndită la situația “Poliția arestează femeile care practică prostituția, dacă reușesc să dovedească faptul”. Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

⁵⁶ A se vedea *Infra*, secțiunea 3.

⁵⁷ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

⁵⁸ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

E. Copiii

În unele cazuri și copiii se află în primejdia de a fi vânduți pentru munci în sex-business. Directorul unei ONG a observat:

Unii părinți știu că fiicele lor vor fi vândute pentru activități legate de prostituție. O femeie avea două fiice și acestea trăiau în stradă. Când una dintre fiice a împlinit 12 ani, mama i-a propus să plece peste hotare, ca să practice prostituția. Fetița a solicitat ajutorul studioului de televiziune. Ea dorea să învețe la școală. Peste doi ani și jumătate fetița și surioara ei au fost duse la casa de copii⁵⁹.

Și copiii, fetițele și băieții pot fi vânduți în scop de înfiere. Spre exemplu, ONG care își desfășoară activitatea în Dnepropetrovsk a înregistrat un caz când o mamă consumatoare de narcotice și-a vândut fiica în vârstă de șapte ani. Bunica fetiței exercita competența de tutelă, dar mama a furat fetița și a cedat-o unei perechi poloneze care vroia s-o înfieze. Mai târziu directoarea ONG relata că nu știe dacă a acționat corect, dar în cele din urmă a hotărât că este mai bine pentru fetiță să fie crescută (educată) de către rudele ucrainene⁶⁰.

De asemenea, copiii pot deveni al doilea rînd de victime din cauza traficului. De exemplu, adjunctul șefului unui spital din Moldova a comunicat că s-a întâlnit cu pacientele care au suferit din cauza traficului și-și soluționau problemele în legătură cu sănătatea, cum este cea de BST.

Dînsa a adus un astfel de exemplu:

O femeie și-a lăsat cei trei copii ai săi și s-a dus în România să lucreze. Trimitea copiilor bani, iar peste șase luni a venit acasă să se lecuiască și să-și vadă copiii. Femeia a spus că trebuie să câștige bani și în acest scop ea practică prostituția. A stat acasă trei săptămîni, apoi a plecat din nou în România. Din momentul acesta femeia a dispărut și despre dînsa nu s-a mai auzit nimic. Ea n-a mai trimis bani copiilor. Aceștia au părăsit școala și nimeni nu le mai poartă de grijă⁶¹.

III. TRAFICUL DE FEMEI ÎN MOLDOVA ȘI UCRAINA

A. Preliminarii

Cu toate că nimeni nu dispune de date oficiale relativ la traficul de femei din orișice țară, investigațiile au demonstrat că fenomenul este destul de răspîndit. Fenomenul ia amploare atît în Moldova, cît și în Ucraina. Probele confirmatoare au fost achiziționate din surse variate: de la poliție și ONG, de la lucrători medicali și procurori, de la organizații internaționale cum sunt OIM și La Strada⁶².

În 1999 La Strada, ONG care activează în scop de prevenire a traficului de femei în Ucraina, a informat că 420.000 de femei ucrainene au fost scoase din țară⁶³. Colaboratorul miliției ucrainene din Lugansk a relatat că pe timp de vară în fiecare săptămîină aproximativ 20 de femei pleacă din Lugansk⁶⁴. Unul dintre

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Interviu, 18 mai 2000 (Ucraina).

⁶¹ Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

⁶² La Strada – Ucraina are legătură cu organizația cu același nume din Danemarca și a fost fondată în Ucraina în 1997; a se vedea Infra Secțiunea a IV-a pentru descrierea La Strada.

⁶³ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

⁶⁴ Ibidem.

colaboratorii superiori ai miliției din Donețk (Ucraina), care combate activ traficul de ființe umane, a spus: “500-1000 de fete pleacă din Donețk în Turcia și în alte părți în fiecare lună. În unele orașe, 95% dintre fete au plecat în Grecia sau Turcia să practice prostituția. Acum cinci ani ori trei ani femeile au fost racolate prin minciună și duse în alte țări. Iar acum acestea adeseori pleacă benevol ca să câștige bani”⁶⁵. Dînsul a spus că știe pe unele dintre femei care deja au fost deportate de cinci sau de șase ori, care “își schimbă pașapoartele și încearcă din nou să plece”⁶⁶.

Directorul Serviciului de Informație și Securitate a relatat că aproximativ 600.000 de cetățeni ai Moldovei în prezent lucrează ilegal peste hotare⁶⁷. Un parlamentar al Moldovei a spus: “Procurorii informează că aproximativ 50-60 de femei părăsesc săptămînal Moldova ca să fie vîndute pentru prestări de servicii în sex-business. În 10% din astfel de cazuri femeile sunt sub acțiunea narcoticelor”⁶⁸. Cîțiva cetățeni din Moldova, care au fost de acord să fie intervievați, au spus că în unele sate situația este destul de deplorabilă, fiindcă “75% dintre femei lucrează peste hotare”⁶⁹.

B. Cauzele și factorii agravanți

Există o multitudine de factori care influențează asupra traficului de femei în CSI. Deși factorul cel mai puternic îl constituie condițiile economice, alți factori includ imaginația romantică asupra muncii peste hotare, violența în familie, speranța de a se mărita, presiunea părinților, colegilor, prietenilor și cunoșcuților. Colaboratorii ONG din Ucraina sau confirmat că astfel de probleme, de asemenea, sunt generate de faptul că femeile, care deja prestau servicii peste hotare, povestesc prietenelor despre aceasta atunci cînd revin acasă⁷⁰. Ele confirmă că multe femei pleacă peste hotare după ce iau cunoștința de istorisirile acestea, “cu precădere femeile din familiile conflictuale, în speță copii și orfani”⁷¹.

Nu există victime “tipice” ale traficului. Un psiholog din Moldova care oferea servicii pacienților suferinde din cauza traficului cu ființe umane a opinat:

*Ele nu sunt oameni simpli, naivi care pot fi lesne trași pe sfoară. Chiar și femeile cu studii solide și cu un statut social înalt caută de lucru peste hotare. Ele cred că, lucrînd un an peste hotare, pot să agonisească bani mulți*⁷².

“Avocații din Minnesota” au discutat cu unii profesioniști care aveau cunoștință de cazuri de trafic cu ființe umane de la prietenii și colegii lor, precum și de la clientele și pacientele pe care le deservesc. Întrucît fenomenul este foarte răspîndit, ei uneori cred că, dacă femeia lucrează peste hotare, ea practică prostituția. Spre exemplu, un medic din Moldova a relatat:

⁶⁵ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina).

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ *Moldova: sărăcia conduce la scurgerea minților; mii de oameni lucrează ilegal peste hotare*, BBC, 27 februarie 2000.

⁶⁸ Interviu, 21 februarie 2000 (Moldova).

⁶⁹ În exemplul Interviului din 15 mai 2000 (Moldova).

⁷⁰ Interviu, 19 mai 2000 (Ucraina).

⁷¹ Ibidem.

⁷² Interviu, 17 mai 200 (Moldova).

Cunosc vreo 40-50 de femei, care activează în sfera medicală și care au plecat peste hotare. Unele dintre ele sunt harnice, altele – lenoase. Sunt convins că, dacă ele se întorc cu sume mari de bani – de la 2 pînă la 3 mii de dolari – ele au practicat prostituția. Mai ales că sunt lenoase, pentru că nu ar fi fost în stare să câștige bani prin altă modalitate. Ele au putut să îndeplinească acolo o singură muncă fizică – sexul⁷³.

În alt caz, psihologul moldovean a oferit consultații unei femei tinere bolnave de HIV-SIDA. Psihologul a relatat următoarea istorie:

O tînără femeie n-a putut să beneficieze de ajutor în Moldova. Oamenii știau că este bolnavă de HIV-SIDA și n-a reușit să-și găsească de lucru. Era discriminată oriunde se afla. Ea a plecat benevol în Italia cu un grup de traficanți, deoarece în Moldova nu mai avea ce face. În Italia a locuit un timp oarecare în mănăstire. Nu pot să spun cu precizie cu ce se ocupă în prezent, dar ea sistematic transmite scrisori prin poșta electronică și povestește despre problemele sale. În Chișinău practica prostituția. Sunt înclinat să cred că dînsa din nou practică prostituția⁷⁴.

Multe femei care sunt racolate în Moldova și Ucraina își dau consimțămîntul să plece peste hotare fără să cunoască ce le așteaptă acolo. Unele ONG care oferă servicii victimelor traficului au organizat instalații telefonice de încredere pentru femei. Printre organizațiile de caracterul dat activează Centrul “Femeia pentru femeie” din Donețk, Dnepropetrovsk și din Lvov (Ucraina). Aceste telefoane de încredere conservă informația despre femeile cărora le oferă servicii. De exemplu, Centrul din Dnepropetrovsk⁷⁵ a efectuat un sondaj prin care s-a contatat că mai mult de 50% de femei (de 15-22 de ani) consideră că pot să plece să lucreze peste hotare, iar 9% au spus că vor pleca cu siguranță. Directorul a opinat că aceste rezultate “îngrijorează foarte mult, deoarece grupa aceasta este una de risc”. Sondajul includea întrebări privind cunoștințele juridice și posedarea limbilor străine. Rezultatele au arătat că femeile tinere nu cunoșteau esența procesului de imigrare și de perfectare a vizei. Directorul a adăugat că “ei nu știau nimic, așa că sondajul le-a deschis ochii”⁷⁶.

Exceptînd cauzele economice⁷⁷, unele femei au preferat să lucreze peste hotare, deoarece ele au suportat consecințele violenței în familie. Colaboratoarele telefonului de încredere din cadrul Centrului “Femeia pentru femei” din Donețk (Ucraina), au explicat:

În cazul cînd femeia dorește să întrerupă relațiile sau să părăsească casa în care a fost supusă violenței, ea trebuie să înceapă totul de la început. Ea trebuie să schimbe totul, inclusiv locul de trai și de muncă. De aceea pe femei le ispitesc atît de mult anunțurile privind munca în alte țări. În foarte multe cazuri ele au nevoie să plece într-un loc nou. Dacă li s-ar spune că vor fi constrînse să practice prostituția, ele vor răspunde: “mai bine mă fac prostituată, decît să îndur bătăi și să fiu violată de către soț”⁷⁸.

⁷³ Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

⁷⁴ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

⁷⁵ Centrele “Femeia pentru femeie” au fost înființate în colaborare cu ONG locale. Centrele sunt finanțate de către Consorțiul femeilor ONG-SUA

⁷⁶ Interviu din 20 mai 2000 (Ucraina).

⁷⁷ A se vedea *Violența în familia din Ucraina*, “Avocații din Minnesota” (Decembrie 2000), și *Violența în familia din Moldova*, “Avocații din Minnesota” (Decembrie 2000).

⁷⁸ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

De asemenea, directorul ONG din Moldova a declarat că dînsul este convins că “din nefericire, aproape în oricare familie se produc acte de violență. Este înregistrat și un nivel înalt al șomajului. Pentru multă lume există o altă problemă – a beției”⁷⁹. Dînsul a adăugat că multe femei devin victime ale traficului⁸⁰, pentru că ele erau supuse violenței în familie, spunînd că “femeile tinere vor cu orice preț să plece de acasă, întrucît nu mai pot să îndure violența”⁸¹.

Presiunea părinților sau a prietenilor constituie încă una din cauzele pentru care femeile pleacă din Moldova și Ucraina. O turistă străină, care a studiat traficul de femei din Moldova, a spus:

*Din cauza posibilităților economice insuficiente pentru femei, familiile doresc ca fiicele lor să plece peste hotare să cîștige bani. Atitudinea față de problema respectivă în localitățile rurale adeseori este de astfel de caracter încît nu are importanță faptul că se impune necesitatea de a pleca peste hotare în scopul de a cîștiga bani. Din nefericire, femeile din localitățile rurale nu sunt pregătite să înfrunte dificultățile pe care trebuie să le soluționeze în cazul traficului. Multe sate nu beneficiază de lumină electrică. Chiar și femeile care cred că știu ce se întîmplă, nu-și închipuie ce are loc cu adevărat în cazul traficului cu ființe umane*⁸².

Un polițist moldovean a confirmat cele spuse mai sus: “Uneori părinții își trimit copiii peste hotare. Ei știu că fiicele lor practică prostituția în Moldova și că li se plătește pentru aceasta nu chiar bine. Ei doresc să li se plătească și mai bine”⁸³.

Dirigitorul ONG din Moldova a istorisit un caz tipic de trafic de ființe umane care a avut loc într-o localitate sătească unică:

*Un bărbat bine cunoscut familiei i-a ajutat pe părinții la două fete frumoase împrumutîndu-le bani. Peste un an a venit după datorie. El s-a oferit să le găsească de lucru celor două fete promițîndu-le un salariu de 2000 de dolari, din care ele să poată restitui datoria. Părinții și-au dat consimțămîntul și fetele (femeile) au fost aduse în Chișinău unde traficanțul le-a perfectat pașapoartele și le-a asigurat cu transport. Fetele s-au mai aflat în oraș încă două săptămîni, timp în care a fost formată o grupă mare. Folosind relațiile sale cu grănicerii, ei au traversat hotarul prin munți în Albania, unde au fost încredințați unui alt traficanț*⁸⁴.

Un alt caz, o femeie care a fost vîndută a revenit acasă ca să îndemne cîteva prietene s-o însoțească. Această femeie ucraineană a practicat prostituția în Iugoslavia. O reprezentantă a ONG a descris astfel cazul:

*Femeii i s-a poruncit: “Întoarce-te acasă și adă încă două fete. Cînd vei reveni, te vom plăti cum se cade”. Mama femeii date s-a gîndit că va lucra chelneriță și a mai spus unei femei “să-și trimită fiica în Iugoslavia ca să lucreze chelneriță”. Femeia aceea și-a luat prietena. Cînd au ajuns la locul de destinație ele au aflat că vor fi constrînse să practice prostituția. A treia noapte au sărit prin fereastră și au fugit. Prima dintre femei le-a plătit călătoria din banii pe care i-i dăduse stăpînul bordelului. Ea a împrumutat de la acesta mai mult de 2000 de dolari. Ea a început să le sune femeilor din Ucraina încercînd să le readucă în Iugoslavia*⁸⁵.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Ibidem.

⁸² Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Interviu, 15 mai 2000 (Moldova).

⁸⁵ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina).

Cu toate că multe exemple atestă că femeile au fost vândute pentru a presta servicii în sex-business, mai sunt și alte cazuri. Astfel de cazuri includ traficarea femeilor pentru munci casnice și pentru a fi angajate la fabrică, precum și traficarea bărbaților pentru munci în gospodăria casnică.

C. Mecanismele de realizare a traficului

Traficul se realizează prin intermediul mai multor mecanisme, inclusiv al firmelor care propun acordarea de servicii legale sau ilegale, al prietenilor, al agențiilor turistice, al Internetului și al agențiilor de căsătorie. Traficul cu ființe umane constituie o afacere (business) profitabilă în aceste țări. Un observator a remarcat: “Pentru vânzarea femeii proxeneții primesc “plată” inițială și procente din câștigul femeii de peste hotare”⁸⁶.

Colaboratorul Ambasadei SUA, care a organizat acum câțiva timp o grupă de lucru pentru contracararea traficului de femei a descris o situație “tipică”:

Un amic ori un cunoscut o reprezintă pe femeie unui “patron” și întocmesc un “contract”. Majoritatea femeilor tinere cred că vor fi angajate în calitate de model, chelnerițe, secretare, dansatoare; unele chiar își dau seama că vor practica prostituția, însă ele nici nu-și imaginează în ce situație nimeresc. Grupa este urcată în autobuz și dusă peste hotare. În timpul călătoriei una dintre femei începe să întrebe ce se întâmplă, ori începe să aibă pretenții în privința condițiilor și ea este snopită în bătăi pentru a le înfricoșa pe celelalte. Pe măsură ce se apropie de locul de destinație, femeile sunt cuprinse de teamă. Ele execută totul ce li se cere, doar ca să rămână în viață. Nu mai întrebă nimic, nu scot un cuvânt în momentul de trecere peste hotar. Cu toate că unele au plecat benevol să practice prostituția, atunci când sosesc la destinație, ele sunt deposedate de documente și sunt vândute în sclavie sexuală. Femeile sunt folosite după “bunul plac al traficanților, iar când aceștia “obosesc” de prezența lor, femeile sunt vândute ori transferate în “localuri” de nivel inferior⁸⁷.

Colaboratorul a mai adăugat: “Acum costul unei femei este de aproximativ 3000 de dolari. Întrucât cursul valutar oscilează permanent, femeile sunt schimbate pe mașini furate: trei sau patru femei pentru un automobil”⁸⁸.

Unele femei sunt furate și sunt forțate să practice prostituția. Cazul următor a avut loc în Ucraina:

O femeie tânără dintr-un oraș al Ucrainei Apusene a ieșit să se plimbe și a dispărut. Părinții au început s-o caute, dar n-au reușit s-o găsească. Peste un an femeia a sunat din Moscova și i-a rugat să vină s-o ia. La început, în primele zile de la întoarcere, n-a fost în stare să povestească ce s-a întâmplat. Mai târziu a putut să spună părinților că a fost în Turcia. I-au injectat doze mari de narcotice și după aceasta au dus-o în bordel unde a fost forțată să se prostitueze. (Clientului permanent i s-a făcut jale de dînsa și a adus-o la Moscova într-un cemedan). Când a ajuns la Moscova, femeia era atît de traumatată, încît nu-și putea aminti ce nume poartă, de unde este de loc, ce număr de telefon are. Într-o zi i-a revenit memoria și ea și-a amintit numărul de telefon de la domiciliu. A fost adusă la Centrul pentru a stabili unde se poate acorda asistență medicală și psihologică. Tînăra nu putea depăși complexul de genă, de a vorbi cu oamenii. O altă fată n-a mai revenit, deoarece nu dorea să se afle în locul unde cineva o cunoaște⁸⁹.

⁸⁶ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

⁸⁷ Interviu, 12 mai 2000 (Moldova).

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Interviu, 15-16 mai 2000 (Ucraina).

Reprezentantul organizației de avocați din Dnepropetrovsk a explicat că în practica lor există două scenarii de bază după care femeile sunt vândute pentru prestarea de munci peste hotare. Primul scenariu prevede propunerea de a dansa ori de a cânta în cluburi în astfel de țări cum sunt Grecia și Turcia. Pretendentele, de regulă, pornesc de la anunțurile de angajare la serviciu. El a relatat următorul caz:

Un bărbat le-a acostat pe studente și le-a propus să se ducă în Grecia în perioada sezonului de vară. Le-a promis că vor câștiga câte 1000 de dolari fiecare. Șase dintre ele au acceptat propunerea. Când au ajuns în Grecia, le-au fost luate pașapoartele și au fost forțate să practice prostituția. Una dintre femei a fost violată și a murit. Alta a expediat o scrisoare pe adresa organizației noastre și astfel am reușit să aducem înapoi fetele rămase acolo. Data aceasta a fost destul de dificil, deoarece nici una dintre ele nu avea documente⁹⁰.

Un caz de alt caracter înregistrat de organizația respectivă rezidă în plecarea femeilor peste hotare să achiziționeze marfă pe care apoi s-o pună în vânzare în Ucraina:

O fetiță a plecat în Emiratele Arabe ca să comercializeze. Ea putea să coase și cineva a convins-o să rămână să lucreze acolo promițându-i un salariu bun. Un an și jumătate s-a aflat în sclavie. Are aici un copil. Ea a trimis copilului un răvaș și trei luni în urmă noi am reușit s-o aducem acasă⁹¹.

Unii colaboratori ai organelor justițiare povesteau despre zădărnicia muncii lor în situațiile când femeile plecau înțelegând că vor fi constrânse să practice prostituția. Polițistul a explicat: “Cîtiva ani în urmă pe femei le amăgeau și le încredințau că vor lucra chelnerițe ori vânzătoare. În ultimul timp li se spune direct că vor lucra în bordel. Acum unica minciună este să le spună cum vor fi plătite⁹²”. Pentru a-și ilustra punctul de vedere, colaboratorul a recurs la un exemplu:

Mama a telefonat și a comunicat că pe fiica ei vor s-o ducă în Turcia chiar în ziua aceea. Am dispus să fie reținut avionul și m-am dus la aerogară. În avion se afla un proxenet cu șase femei care plecau în Turcia. Știau cu toatele că vor presta servicii în bordel și că vroiau să plece ca să câștige bani. Ele știau că vor fi vândute fiecare pentru 2000 de dolari și că sunt datoare să restituie banii, iar aceasta însemna că ofere servicii gratuite la 30-40 de clienți. Însă femeile s-au învoit pentru că aveau încrederea că după aceste servicii vor putea să câștige bani. Am fost pus în situația să nu le rețin pentru că nu aveam motive pentru aceasta. Este îngrozitor, dar adevărat. Nu mai puteam face nimic, decât să-mi iau rămas bun⁹³.

Un ofițer din altă regiune care exercita serviciu de același caracter a relatat că o femeie ucraineană este vândută în Turcia cu 1000-2000 de dolari. Anul trecut o femeie a plecat în Turcia ca să practice prostituția și a deprins să vîndă femei. Ea a făcut cunoștință cu anumite persoane, a revenit și a racolat două sau trei fete și le-a dus în Turcia să le vîndă proxenetului propriu. În chipul dat ea a primit 5-6 mii de dolari, bani care pentru femeia ucraineană constituie o sumă fantastică câștigată doar dintr-o singură operație. Afacerea le place și ele adeseori o pun la cale și în locuri diferite⁹⁴.

⁹⁰ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

⁹¹ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

⁹² Ibidem.

⁹³ Ibidem.

⁹⁴ Interviu, 18 mai 2000 (Ucraina).

În cazul cînd femeia călătorește “în căutare de lucru”, faptul atrage după sine alte probleme cum sunt rolul întreprinderilor ilegale și corupte care participă la racolarea și la transportarea victimelor. Spre exemplu, una dintre avocații din Lvov relatează că în fiecare săptămînă din Lvov pleacă spre Italia (charter bus) cu 60 de femei care cred că se duc să îndeplinească o anumită muncă. Dar în loc de munca promisă ele sunt constrînse să practice prostituția, iar femeile mai în vîrstă ori mai puțin atrăgătoare sunt angajate la munci de alt caracter, cum ar fi, de exemplu, la spălatul veselei⁹⁵. Conducătoarea altei organizații a informat: “Femeile care intenționează să lucreze peste hotare, trebuie să verifice licența, adeverința de înregistrare și informația privind achitarea impozitelor. Noi încercăm să le convingem ca să insiste să dobîndească documentul respectiv. Multe dintre femei pun temei pe promisiunile orale și nu se interesează dacă firma (compania) care le propune servicii activează legal sau ba”⁹⁶. Ea a adăugat că 70% din traficul de ființe umane este realizat de structuri organizate care activează în bază de documente false. Există unele agenții de turism, care propun servicii persoanelor fără bani și care doresc să plece din Ucraina și să rămîna peste hotare. Și a concluzionat: “Sunt convinsă că agențiile date, de asemenea, practică traficul de ființe umane”⁹⁷.

În Moldova există numeroase agenții de turism, sub acoperirea cărora activează traficanții. Aceștia le promet femeilor organizarea transportului și a documentelor necesare muncii peste hotare. Unele femei beneficiază de transport gratuit, iar altele sunt nevoite să plătească pentru acesta. Din 70 de agenții turistice, aproximativ 20 prestează servicii unui public obișnuit și se ocupă cu businessul turistic⁹⁸.

Multe persoane semnaleză că, de obicei, traficanții perfectează mai lesne pașapoartele și vizele de cum are loc aceasta în realitate. Mulți dintre intervievați au observat nivelul înalt al corupției printre grăniceri care se asociază traficanților. O reprezentantă a ONG a constatat: “Grănicerii duc evidența persoanelor care pleacă și a acelor care revin. Autobuzele transportă numeroase fete de 15 ani cu pașapoarte în care este notificată vîrsta de 18 ani”⁹⁹.

Femeile adeseori se află în ipostaza de traficanți “de avangardă” care rcolează victime noi. În foarte multe cazuri aceste femei sunt foste victime ale traficului și posibilitatea de a fi evidențiate dintre victimele adevărate mai că nu există. De exemplu:

Patru femei ucrainene tinere se aflau într-un club nocturn în momentul cînd li s-a asociat o altă femeie tînără, care le-a propus să lucreze într-un restaurant din Macedonia. Cînd au sosit în Macedonia, au fost duse într-un sex-club unde au fost constrînse să practice prostituția. Femeile au refuzat și atunci au fost snopite în bătăi. Una dintre ele a reușit să telefoneze acasă, familiei. Mama sa a solicitat ajutor ONG. Colaboratorii de aici au contactat alte organizații similare din Kiev pentru a încerca astfel să dea de urma femeilor. ONG a reușit să contacteze poliția macedoneză și să obțină eliberarea femeilor. Cînd poliția le-a găsit, printre ele se afla și proxeneta. Poliția în primele momente n-a realizat că femeia a cincea este proxeneta intrusă, întrucît și aceasta era tot atît de tînără ca și celelalte¹⁰⁰.

⁹⁵ Interviu, 19 mai 2000 (Ucraina).

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ Ibidem.

⁹⁸ Interviu, 12 mai 2000 (Moldova).

⁹⁹ Interviu, 15 februarie (Ucraina).

¹⁰⁰ Interviu, 19 mai 2000 (Ucraina).

Un judecător din Moldova a constatat că aproximativ o jumătate dintre traficanții sunt femei. A mai specificat că majoritatea dintre numitele femei sunt utilizate în calitate de paravan. Organizatorii adevărați, a opinat, se află în umbră¹⁰¹.

Un polițist ucrainean a relatat următorul caz:

O femeie a fost arestată pentru perfectarea de pașapoarte false. Și o făcea cu destulă îndemânare, încât documentele nu se deosebeau de cele adevărate. Fotografii erau veridice, însă numele și restul informației erau falsificate. Femeii i-au fost puse în vină mai multe infracțiuni... ea reprezenta doar vârful ghețarului. Noi deținem informația că femeia activează cu o întreagă rețea de oameni. Depunem eforturi s-o determinăm să colaboreze cu noi, dar ea nu cunoaște o informație nouă. Femeia activa cu un proxenet din Turcia și îi racola femei cu pașapoarte false... Potrivit datelor noastre, i-a trimis nu mai puțin de 20-25 de femei în ultimele 18 luni de zile. Dar bănuim că în realitate numărul lor este mult mai mare¹⁰².

IV. ACȚIUNILE ONG

A. Activități preventive

Câteva organizații ucrainene și moldovenești întreprind acțiuni de prevenire a traficului de femei. În Ucraina OIM a efectuat investigația factorilor care influențează decizia femeilor să caute de lucru peste hotare¹⁰³. Scopul investigației a fost să conceapă principiile de bază pentru campania de instruire relativ la prevenția traficului de femei¹⁰⁴. Altă organizație experimentată ce are un obiectiv similar este La Strada. La Strada desfășoară activitate în patru direcții. Prima direcție: informarea comunității prin colaborarea cu mass-media care publică și transmite la televiziune informația privind traficul de femei.

Direcția a doua: La Strada colaborează cu organele judiciare și insistă ca acestea să-și revizuiască atitudinea față de victimele traficului. În decursul ultimilor trei ani, colaborarea cu organele judiciare s-a intensificat simțitor. La Strada organizează seminarii pentru organele judiciare, instituțiile de învățământ și pentru grăniceri, concentrându-și activitatea în 17 instituții de învățământ de profil justițiar. De asemenea, La Strada, întreprinde acțiuni de prevenire a traficului, desfășurând traininguri pentru învățătorii din școli în scop de difuzare de informații necesare relativ la traficul de femei printre elevi. Organizația răspîndește printre cetățeni, în ambasade și în alte locuri unde există posibilitatea ca de informația dată să beneficieze victimele.

În cele din urmă, La Strada acordă ajutor nemijlocit victimelor, inclusiv și prin telefonul de încredere, care funcționează din noiembrie 1997. Voluntarii care deservesc telefonul de încredere oferă solicitanților informația de soluționare a problemelor în cazul de plecare peste hotare. Astfel, solicitanții sunt atenționați asupra faptului că pașaportul lor reprezintă o proprietate a lor și sunt convinși să nu-l cedeze nimănui. Deși în linii generale activitatea La Strada este axată pe prevenirea actelor de traficare, organizația oferă ajutor și femeilor care deja au suportat consecințele traficului și care încearcă să revină acasă; propune

¹⁰¹ Interviu, 16 mai 2000 (Moldova).

¹⁰² Interviu 15 mai 2000 (Ucraina).

¹⁰³ Raportul OIM, nota nr. 28.

¹⁰⁴ Ibidem.

ajutor urgent femeilor care deja au revenit acasă. De asemenea, La Strada acordă susținere femeilor să relaționeze cu organele judiciare în cazul când ultimele intenționează să le aducă învinuiri.

Cîteva alte ONG din Ucraina și Moldova au elaborat programe canalizate pe obiectivul de soluționare a problemei privind traficul de femei. De exemplu, Centrele “Femeile pentru femei” din Donețk, Dnepropetrovsk și Lvov au în înzestrare telefoane care recepționează sunetele legate de traficul de femei mai bine de un an de zile. ONG respective recepționează sunetele femeilor care încearcă să se întoarcă în Ucraina în sînul familiilor proprii. De asemenea, ONG implementează programe de prevenție a traficului de femei.

Există dovezi că măsurile de prevenție a traficului înregistrează o influență benefică asupra femeilor care participă la acest proces. Spre exemplu, o femeie care se ocupă de prevenirea traficului de femei din Lvov relatează că:

O tînără femeie care locuia în apropierea hotarului polonez, a plecat să se odihnească (în concediu) în Polonia. Prietenul ei a mai invitat zece femei și doi bărbați. Cînd femeia a înțeles ce se întîmplă, și-a dat seama că este angajată într-o călătorie neordinară, dar nu și-a retras intenția de a pleca. A participat la trainingul de prevenție a traficului. Unul dintre bărbați a întrebat-o dacă este sau nu virgină. Ea a înțeles că vor fi forțate să practice prostituția și a simulat că este bolnavă. Ei au oprit mașina și tînăra femeie a fugit. Ea a ajuns la casa bunicii sale, iar de aici s-a întors cu trenul la Lvov¹⁰⁵.

De asemenea, cîteva organizații din Moldova au demarat activitatea de informare a comunității relativ la traficul de femei. Una dintre organizații – Inițiativa civică – actualmente elaborează un film prin care să ofere comunității informația privitor la traficul de femei în Moldova. Alte încercări de răspîndire a unei astfel de informații au fost efectuate pentru fetele de vîrstă școlară.

B. Eforturi de salvare

Mulți oameni și familii solicită ajutorul ONG, cînd ei personal sau rudele lor au devenit victime ale traficului. La Strada a stabilit relații constructive cu funcționarii și de pe teritoriul Ucrainei și în afara hotarelor sale:

(După susținerea examenelor de absolvire, șapte studente) au plecat în fosta Iugoslavie în căutare de lucru, unde au fost vîndute în sclavie în Muntenegru. De aici au telefonat acasă și au informat ce s-a întîmplat cu dînsele. Părinții fetelor s-au adresat organizației La Strada. Aceasta a încercat să organizeze salvarea lor, însă n-au obținut susținerea necesară de la Kiev. La Strada a solicitat ajutorul unui congressman al SUA. Congresmanul a trimis un fax guvernului din Muntenegru. Poliția a efectuat un raid la barul unde munceau fetele acestea. Una dintre fete a fost revîndută în Italia, însă celelalte șase au rămas pe loc. Pe de asupra, la același bar se mai aflau alte cîteva femei ucrainene. Toate au fost readuse în Ucraina¹⁰⁶.

Reprezentantul altei organizații din Ucraina povestește despre eforturile ONG proprii să le găsească pe femeile care au devenit jertfe ale traficului și să le aducă în țară. În 1999 organizația a salvat și a adus acasă 4 femei¹⁰⁷. Dînsul a spus că femeile din Ucraina Apuseană adeseori nimeresc în Polonia, Cehia și în Ungaria. El a adus următorul exemplu despre felul cum își organizează activitatea:

¹⁰⁵ Interviu, 15 februarie 2000 (Ucraina).

¹⁰⁶ Interviu, mai 2000 (Ucraina).

¹⁰⁷ Interviu, 15-16 februarie 2000 (Ucraina).

În martie 1999 am fost informat privitor la o femeie care este captivă într-un hotel în unul din orașele Slovaciei. Eu cu încă un salvator ne-am deplasat în acel oraș în calitate de "businessmeni". Ni s-a propus femeii maghiare, dar noi am refuzat și am spus că vrem femeii ucrainene. Au fost aduse. Când am rămas între patru ochi cu una dintre ele, i-am explicat că am intenția să le salvez. Femeia nu m-a crezut și a refuzat. I-am "plătit" 50 de dolari ca să-i poată da stăpînului său. Seara următoare am simulat că sunt beat și serveam apă dintr-o sticlă de vodcă. Când s-a ivit momentul potrivit am chemat-o pe femeia aceasta și am fugit prin fereastră. Am ajuns la hotar și nu știam ce vom face mai departe, pentru că ea nu avea documente. La pichetul de grăniceri din partea Ucrainei fetei i s-a cerut să descrie întâmplarea prin care a trecut. Femeia a declarat că și-a pierdut pașaportul, nu însă și că a fost vîndută¹⁰⁸.

La Strada cu oficiul în Polonia afirmă că 50% din sunetele telefonice aparțin bărbaților care încearcă să le ajute pe femeile subjugate să fugă¹⁰⁹. Următorul caz din Lvov (Ucraina) demonstrează faptul că persoanele (clienții) care încearcă să le ajute pe femeile subjugate să fugă își pun în pericol viața proprie:

Femeia aceasta a plecat independent și benevol în Grecia, ca să-și găsească de lucru. Peste trei ani a sunat acasă, în Ucraina, ca să spună familiei că se întoarce acasă. În drum spre casă a fost oprită în Bulgaria. A fost furată de doi bărbați cînd se afla în tren. A fost forțată să coboare din tren și să-și lase toate lucrurile acolo. Bărbații au dus-o în Macedonia. Peste două săptămîni ea a încercat să fugă cu un client care vroia s-o ajute, dar au fost opriți pe parcursul drumului. Clientul a fost bătut cu bestialitate, l-au aruncat și l-au părăsit pentru a muri. Femeia a fost readusă în sex-bar, unde s-a aflat încă opt luni de zile¹¹⁰.

La Strada din Ucraina uneori poate să le ajute femeilor, adresîndu-se în acest scop funcționarilor de rang înalt. De regulă, colaboratorii ei se adresează ambasadorului Ucrainei în țara de destinație, Ministerului de Afaceri Externe al Ucrainei, membrilor parlamentului Ucrainei și ambasadorului țării de destinație. Ei fac schimb de descriere a celor întîmplute. Adeseori sunt nevoiți să-și scrie reciproc de mai multe ori. Chiar și după procedura dată, se scurg luni de zile pînă să se ajungă la soluționarea cazului respectiv.

Poliția din Lugansk (Ucraina) raportează că din 1998 au reușit să aducă înapoi 104 fete¹¹¹. În luna mai 2000 poliția din Moldova a raportat că a adus acasă 20 de fete¹¹². Colaboratori anumiți ai poliției din Ucraina și Moldova au descris eforturile lor de colaborare cu ONG, ca să întoarcă și să reintegreze în comunitate pe victimele traficului. Ofițerii respectivi au descris necesitatea enormă de servicii diverse pentru victimele traficului, precum și resursele limitate disponibile în acest scop.

C. Reintegrarea

Există un volum de informație foarte redus privitor la victime și aceasta, parțial, se întîmplă din cauza că foarte puține dintre ele se întorc, parțial din cauza că femeile care se întorc acasă nu doresc să dezvăluie trecutul lor. Dovezile existente demonstrează că există cîteva scenarii după care se vor produce evenimentele

¹⁰⁸ Interviu, 8 februarie 2000 (Polonia).

¹⁰⁹ Interviu, 8 februarie 2000 (Polonia).

¹¹⁰ Interviu, 30 mai 2000 (Ucraina).

¹¹¹ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

¹¹² Interviu, 12 mai 2000 (Moldova).

din viața femeilor întoarse în țară. Unele dintre victime, după ce se întorc, încearcă să-și organizeze viața întocmai ca și cea de pînă la plecare, intenție care se dovedește a fi destul de complicată. În cazul cînd femeile se întorc la soți, ele nimeresc în grupa de risc a violenței în familie și a divorțului.

Altele, cu toate că n-au practicat prostituția pînă la plecare, simt că nu au altă cale de ieșire din impas după revenirea în țară decît să practice în continuare prostituția. Stigmatul prostituției pentru unele femei este atît de puternic, încît, constrînse sau benevol, după ce au practicat prostituția, acestea nu-și mai pot schimba modul de viață. Femeile care au practicat prostituția anterior mai degrabă vor continua s-o practice și după întoarcere. În cele din urmă, pare-se, că un număr anumit de femei care au suferit consecințele traficului însăși devin traficante de ființe umane.

Un psiholog din Moldova a încercat să ofere servicii cîtorva femei care, după revenire, suportă consecințele violenței în familie¹¹³. Dînsa a spus că despre vînzarea lor află doar după ce acestea solicită asistență în acuze de alt caracter. În linii generale, psihologul consideră că nu poate să le acorde un sprijin însemnat. Spre exemplu, una din două victime ale traficului, cărora le oferă servicii timp de mai multe luni, în prezent este în proces de divorț, alta este pe cale de a pleca din nou peste hotare. Dînsa a mai relatat că “în cazul cînd femeia a fost dusă peste hotare și ulterior a reușit să se întoarcă, ea adeseori încearcă să plece din nou nepunînd în calcul suferințele”¹¹⁴. Dna psiholog consideră că victimele reiau calea în străinătate, deoarece în Moldova nu-și pot găsi un loc de muncă¹¹⁵.

După întoarcerea în țară victimele, de regulă, se confruntă cu probleme noi și extrem de complicate. În unul din cazurile relatate de psiholog, o femeie consideră că nu trebuie să dezvăluie părinților săi (pe care îi credea a fi oameni de corectitudine, credincioși) și soțului său ce gen de muncă a practicat peste hotare. În căsnicia sa s-au produs neînțelegeri, pentru că soțul său credea că ea se comportă altfel decît o soție “normală”. De asemenea, el aștepta că din Grecia soția se va întoarce cu bani, însă, din cauza că a fost acolo în situația de sclavă, ea n-avea de unde să-i aibă. La urma urmelor, stările emoționale provocate de traficarea pe care a suportat-o, a condus la desfacerea căsătoriei lor. Psihologul a făcut și următoarea remarcă:

*Unele femei nu mai sunt tinere în momentul cînd sunt forțate să se ocupe cu prostituția. Ele nici nu se gîndesc să revină acasă, pentru că au promis familiei că vor cîștiga bani. Femeilor le este rușine să revină acasă fără bani, aceasta fiind și o cauză că rămîn peste hotare*¹¹⁶.

În multe cazuri suferindele nici nu mai solicită ajutor cînd se întorc acasă. Una din colaboratoarele unei ONG a ținut să sublinieze că “un număr mare dintre femeile care se întorc dispar”.

Programele de reintegrare nu sunt îndeustul de evaluate. Centrele “Femeia pentru Femeie” din Ucraina se plasează printre primele care au început acțiunile de integrare, deși au la activ doar cîteva cazuri. Abordarea pe care au adoptat-o pare a fi eficientă în raport cu victimele cu care reușesc să activeze. Colaboratorii Centrelor consideră că adaptarea constituie o chestiune extrem de dificilă și că atitudinea societății față de victime adeseori “este sceptică și rezervată. Femeia are dreptul să-și recapete încrederea, societatea însă reacționează la aceasta foarte ciudat”¹¹⁷. De asemenea, conducătorul unei ONG pentru

¹¹³ Alți specialiști psihologi care au oferit servicii consistente victimelor, inclusiv OIM, au menționat și alte exemple.

¹¹⁴ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

¹¹⁷ Interviu, 16 mai 2000 (Ucraina).

copiii din Moldova își exprimă părerea că “problemele suscitade (de integrare) includ: piața muncii care nu poate să-i cuprindă pe oamenii noi, insuficiența de informație privitor la genul de instruire de care au nevoie oamenii ca să-și găsească de lucru: și insuficiența de cunoștințe privitor la genul de muncă recomandabil pentru femeile care au revenit în țară”¹¹⁸.

Deși activitatea ONG are caracter etic și decurge fără primejdii, Avocații din Minnesota au înregistrat cazuri de încălcare a securității și a traiului decent al femeilor care s-au întors. De exemplu, colaboratoarele unei ONG au povestit cum “utilizează” victimele revenite în cadrul trainingurilor lor. Ele au descris eforturile lor de convingere a victimelor ca să se manifeste la aceste traininguri, fără să realizeze la ce pericol le expun pe aceste femei. Mai târziu femeile care au acceptat să participe la traininguri au întrerupt relațiile cu respectiva ONG. În alte cazuri femeile care n-au dorit să împărtășească experiența lor, au fost nevoite să participe la evenimente organizate de către mass-media fără a se asigura confidențialitatea.

V. Acțiunile guvernelor în raport cu fenomenul traficului de ființe umane

Guvernul Moldovei și cel al Ucrainei recurg la câteva strategii pentru a soluționa problema traficului de ființe umane. Strategiile rezidă în adoptarea de hotărâri și decrete, în încercarea de modificare a legislației, în acțiunile anumitor colaboratori ai organelor judiciare de sancționare juridică a infractorilor.

Guvernul Ucrainei a început activitatea de combatere a traficului de ființe umane prin înființarea Consiliului Național Coordonator pentru Prevenirea Traficului de Ființe Umane sub conducerea avocatului parlamentar al forului legislativ al Ucrainei (Verkhovna Rada). În afară de aceasta, Cabinetul de Miniștri a confirmat Programul de Prevenire a Traficului de Femei și Copii în supravegherea Consiliului de Stat din Ucraina pentru Familie și Tineret¹¹⁹. Cu toate că programul conține mai multe obiective pozitive (spre exemplu, trecerea în revistă a legislației ucrainene în conformitate cu standardele internaționale), insuficiența resurselor deocamdată nu permite acestor programe să influențeze pozitiv asupra situației.

În 16 mai 2000 Parlamentul Moldovei a adoptat rezoluția pe care a semnat-o prim-ministrul țării relativ la înființarea Consiliului Coordonator pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane. Grupa desemnată avea obligația să raporteze în fiecare trimestru despre activitatea efectuată privind prevenirea traficului de ființe umane, inclusiv inspectarea companiilor legale și a acelor care sunt drept acoperire pentru infracțiunile de trafic de ființe umane¹²⁰. Deși inițiativa dată este cu totul nouă și nu se pretează cu ușurință analizei, eforturile anterioare ale acțiunilor de prevenire a traficului de ființe umane¹²¹ demonstrează că metodele respective pot avea sorți de izbândă.

A. Replica poliției

În linii generale, poliția Moldovei și Ucrainei întreprinde acțiuni cu totul ne semnificative privind controlul asupra traficului de ființe umane. Insuficiența de resurse alocate de către organele guvernamentale pentru prevenirea și urmărirea traficului de ființe umane. Pe de asupra, activitatea poliției este îngreuiată

¹¹⁸ Interviu, 15 mai 2000 (Moldova).

¹¹⁹ Decretul Cabinetului de Miniștri al Ucrainei, nr. 1768, 25 septembrie 1999.

¹²⁰ Interviu, 20 mai 2000 (Moldova).

¹²¹ A se vedea: *Violența în familie: Moldova*, elaborată de Avocații din Minnesota (decembrie 2000). În Moldova, echipa multidisciplinară de profesioniști activează din 1997 asupra îmbunătățirii reacției de contracarare din partea comunității în raport cu violența în familie. Activitatea respectivă include instruirea poliției, pregătirea comunității și serviciile pentru victime.

și de lipsa unor mecanisme clare de uzanță a legislației existente, iar, în unele cazuri, și de fenomenul corupției printre colaboratorii poliției și de asocierea acestora cu traficanții.

În plus, victimele se tem să se adreseze poliției pentru ajutor, pentru că sunt convinse că poliția nu le va acorda ajutorul solicitat, ci, dimpotrivă, va începe să le urmărească și va încerca să le facă rău. De asemenea, victimele sunt timorate de un risc suplimentar în cazul când nu va fi asigurată confidențialitatea din partea colaboratorilor poliției. Victimele nu solicită sprijinul poliției și din cauza că se tem de reproșurile din partea familiei și a comunității.

Cu toate că demersul la poliție se poate solda cu traume de aceeași gravitate ca și cea a infracțiunii, unii colaboratori ai poliției din Moldova și Ucraina depun eforturi de soluționare a problemei date. Colaboratori din categoria aceasta sunt puțini, însă activitatea întreprinsă de dînșii este salutabilă.

De exemplu, poliția a conceput și organizat o subdiviziune specială de contracarare a traficului de ființe umane și a infracțiunilor împotriva eticii și moralei obștești în Kiev, Donețk și în Lugansk (Ucraina)¹²². Oamenii care au acceptat să fie intervievați privitor la activitatea poliției ucrainene au denumit subdiviziunea dată drept "Poliția moravurilor". Diriguitorul unei astfel diviziuni din Donețk a spus:

Secția noastră este deservită de 8 colaboratori și noi activăm pe teritoriul regiunii întregi (cu o populație de 4 milioane de oameni). Dintre cei opt colaboratori, eu sunt unicul care îndeplinesc volumul de lucru prevăzut pentru un salariu deplin¹²³. Ceilalți colaboratori ai secției lucrează în timpul liber, suplimentar. Avem la dispoziție doar două încăperi (camere). Nu dispunem de înzestrare de oficiu. Banii alocați de către Guvern, acoperă numai salariile noastre. Acum suntem nevoiți să facem rost de bani pentru înzestrare, precum ar fi aparatajul de radio, camere, mașini. Nu dispunem de un automobil oficial, de aceea îl folosim pe cel privat. Activitatea noastră se menține datorită entuziasmului¹²⁴.

El a adăugat că, deoarece nu dispun de un mijloc propriu de transport, ei deseori sunt nevoiți să se deplaseze la locul infracțiunii cu autobuzul și să-și plătească personal călătoria. În cazul când îi arestează pe infractorii suspectați, ei achită călătoria și acestor indivizi¹²⁵. Alți polițiști au descris cazuri similare. Unul dintre ofițerii secției raionale de interne din orașul Lvov, la întrebarea "Când se produce situația ca să vă deplasați la locul infracțiunii, cum procedați?", a răspuns în felul următor: "Alerg într-acolo"¹²⁶. Poliția din Dnepropetrovsk uneori îi roagă pe proprietarii de limuzine să-i ducă pe dînșii și pe suspecții lor¹²⁷. Un colaborator a relatat tranșant:

În țara aceasta poliția trebuie să dobândească bani singură pentru a putea să-și exercite funcțiunile. Situația, pur și simplu, este revoltătoare. Este destul de complicat să câștigi bani în mod legal și personal să nu comiți infracțiuni". Există și o lege a corupției. Noi încercăm să dobândim bani prin intermediul fondurilor și al cunoștințelor¹²⁸.

¹²² Poliția proiectează să înființeze secții suplimentare în toate regiunile Ucrainei.

¹²³ Poliția moravurilor din regiunea Lugansk (cu o populație de 2,6 milioane de oameni) constituie o echipă alcătuită din 6 colaboratori.

¹²⁴ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina)

¹²⁵ Ibidem.

¹²⁶ Interviu, 18 mai 2000 (Ucraina).

¹²⁷ Interviu, 19 mai 2000 (Ucraina).

¹²⁸ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina).

În mod similar, și poliția din Moldova dispune de diviziuni pe care le denumesc “poliția moravurilor”. Colaboratorii poliției moravurilor din Moldova au semnalat aceleași neajunsuri ca și colegii lor ucraineni. Unul dintre lucrătorii poliției a spus: “Eu nu am intenția să formulez anumite reproșuri, dar poliția Moldovei dispune de înzestrare învechită, în multe cazuri nu are automobile, carburanți și telefoane”¹²⁹. Un alt colaborator al poliției a cerut anonimitate deplină. A spus: “Economia produce situații dezastruoase. Eu nu pot întreprinde nimic substanțial în ce privește luarea de mită de către angajații mei. Ei nu primesc salariile luni de zile. Copiii lor trebuie să se alimenteze”¹³⁰.

De asemenea, poliția ucraineană este îngrijorată de concedierile în masă. După cum afirmă funcționarii de rang înalt, în 1999 au fost concediați 30 000 de colaboratori ai poliției. Încă 40 000 vor fi concediați în iulie 2000¹³¹. Polițiștii, care pot să se mențină la serviciu, adeseori nu sunt remunerați mai multe luni la rând¹³². Salariul lor este atât de mic încât le ajunge doar pentru strictul necesar în familie.

Pe de asupra, cazurile de trafic de ființe umane se prestează procesului de urmărire destul de anevoios, întrucât poliția din Moldova și Ucraina nu este în stare să inițieze o colaborare consistentă cu colegii lor din alte țări. Colaboratorul poliției care a cercetat astfel de cazuri a relatat:

*De regulă, femeile (din sectorul meu) pleacă în Istanbul. Noi am anchetat 12 femei care au lucrat acolo și s-au întors. Cunoaștem camerele în care au fost reținute, poliția, telefoanele proxeneților. Dar nu avem contact cu poliția din Turcia. Aceasta este problema*¹³³.

Un alt colaborator al poliției a spus că s-a adresat poliției turcești de zece ori și au refuzat să ne ajute. Se creează impresia că poliția turcească este cointerесată nemijlocit ca femeile ucrainene să fie exploatare. Situația fiind că bordelurile se află amplasate în hotelurile private, stăpînii acestora adeseori sunt în relație de prietenie cu polițiștii”¹³⁴.

În țările unde Interpolul este mai activ și/ori poliția străină acceptă să colaboreze, activitatea polițiștilor ucraineni și moldoveni se desfășoară mai eficient. De exemplu, cînd o femeie a fost găsită în altă țară, un polițist a spus că secția sa a apelat la Interpol și la poliția din țara unde femeia a lucrat... Ei se deplasează și le eliberează. Așa, din 1998 am reușit să aducem acasă 104 fete din regiunea noastră”¹³⁵.

De asemenea, poliția din Moldova a furnizat Interpolului informația necesară ca acesta să-i acorde ajutor pentru a le putea întoarce în țară pe femeile din Moldova¹³⁶. Un polițist din Moldova a spus: “Intenția ne-a reușit de cîteva ori, însă Interpolul nu întotdeauna activează cu rapiditatea adecvată. Noi îi punem la dispoziție informație din abundență, dar răspunsul îl avem peste o lună ori două. Se impune perfecționarea sistemului de control al călătorilor la hotare”¹³⁷.

¹²⁹ Interviu, 16 mai 2000 (Moldova).

¹³⁰ Investigatoarele au acceptat să nu fie indicată data interviului.

¹³¹ Interviu, 15, 26 mai 2000 (Ucraina),

¹³² Ibidem.

¹³³ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina).

¹³⁴ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

¹³⁵ Ibidem.

¹³⁶ Interviu, 16 mai 2000 (Moldova).

¹³⁷ Ibidem.

Un polițist a spus: “Poliția dintr-o localitate orășenească mică a raportat că a reușit să întoarcă în țară trei femei. În unul din cazuri, despre care poliția a fost informată, o femeie și-a racolat nepoțica pentru prestare de munci în Germania. I-a promis nepoțicăi o muncă formidabilă. Tînăra femeie a sunat din Germania și a solicitat ajutor. În astfel de cazuri poliția locală colaborează cu Interpolul prin oficiul procurorului din Chișinău¹³⁸.”

Alt observator a menționat:

“Fără un sistem de protecție a moravurilor, victimele nu-i vor divulga pe traficanți. Oamenii care vor depune mărturie relativ la actele de vânzare a ființelor umane, nu sunt protejați de lege. În mod indirect, legislația îl apără pe infractor, dar și pe jertfă. Colaborarea jertfei cu organele justițiare nu este încurajată. Problema principală rezidă în faptul că totul depinde de decizia unui funcționar concret¹³⁹.”

Doar în Ucraina și doar o singură dată, cercetătoarele au auzit că victimele au făcut declarații în judecată și că ele au fost sub protecția organelor justițiare. Fără a fi asigurate cu pază, victimele vor continua să se teamă să facă reclamații în judecată împotriva traficantilor și din cauza aceasta nimeresc iarăși în grupa de risc, adică de a fi vîndute din nou ori să înceapă însăși să practice traficul de femei.

Unii polițiști efectuează cercetări și aplică legile destul de creativ. Un polițist din Moldova a spus: “Este destul de problematică adunarea dovezilor. Noi nu reușim să le evidențiem pe femei, deoarece ele, sunt scoase din țară prin mijloace atît de diverse¹⁴⁰”. Un alt polițist activ din Ucraina încearcă să-l convingă pe procuror să intenteze o acțiune, acumulînd dovezi indirecte în alte țări. El mizează pe ONG și pe colegii polițiști din alte țări. A mai spus: “Eu caut și găsesc hotărîri creative pentru că nu doresc să par un neputincios¹⁴¹”.

De bună seamă, polițiștii depun eforturi susținute ca să-și îmbunătățească calitatea muncii. De exemplu, poliția moravurilor din Lugansk și-a asumat inițiativa să desfășoare o campanie de informare pentru ca părinții să știe unde să se adreseze în cazul cînd fiicele lor vor fi vîndute. De asemenea, poliția din Moldova, chiar dispunînd de resurse limitate, “publică informație relativ la activitatea sa și depune eforturi ca informația pusă în circulație să fie accesibilă, așa încît comunitatea să știe despre activitatea sa¹⁴²”. În ambele țări colaboratorii poliției, care încearcă să le ajute pe femei, colaborează cu ONG în scop de identificare și de soluționare a problemelor judiciare¹⁴³.

¹³⁸ Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

¹³⁹ Interviu, 13 mai 2000 (Moldova).

¹⁴⁰ Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

¹⁴¹ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

¹⁴² Interviu, 16 mai 2000 (Moldova).

¹⁴³ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

B. Legislația națională

1. Legislația ucraineană

Sistemul legislativ ucrainean constituie un sistem al dreptului civil. Sentințele judecătorești nu au forță legislativă identică cu cea din sistemele de drept comun, deși deciziile lor pot fi convingătoare. De regulă, instanțele judecătorești pun temei pe limbajul obișnuit al statutelor și pe comentariile oficiale care însoțesc legile scop de tâlcuire a lor. Comentariile la diverse coduri legislative ucrainene sunt tot atât de importante ca și codurile însăși¹⁴⁴. Comentariile sunt emise de către Plenara Judecătoriei Supreme în calitate de informație consultativă pentru experți diferiți din ministere diferite.

A. Articolul 124-1

Ucraina reprezintă una din puținele țări în carei legislație penală este prevăzută responsabilitatea pentru traficul de ființe umane. Articolul 124-1 al Codului Penal cu titlul de “Trafic de ființe umane” stipulează:

Posedarea fățișă ori în taină a omului legată de trecerea legală sau ilegală a hotarelor statale ale Ucrainei și existînd ori nu consimțămîntul său pentru vînzarea în continuare ori pentru o altă modalitate de transfer în scop de exploatare sexuală, folosirea în businessul pornografic, implicarea în activitatea infracțională, atragerea în împrumutări de înrobire, înfierea în scopuri comerciale, folosirea în conflicte armate, exploatarea muncii ei (lui) – se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la trei pînă la opt ani cu confiscarea averii ori fără confiscarea acesteia.

Aceleași acțiuni comise față de o persoană minoră de mai multe persoane, în mod repetat ori după o înțelegere premeditată cu un grup de persoane și cu folosirea situației de serviciu ori a persoanei față de care victima era în dependență materială directă sau de altă natură – se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la cinci pînă la zece ani cu confiscarea averii ori fără confiscarea acesteia.

Acțiunile prevăzute în paragrafele 1 și 2 ale articolului dat, comise de un grup organizat ori legate de scoaterea ilicită a copiilor peste hotare sau de neaducerea lor în Ucraina, ori de scopul de extragere a organelor sau țesuturilor victimei pentru transplantare sau pentru donare forțată, sau care au provocat consecințe grave – sunt sancționate cu privațiune de libertate pe un termen de la opt pînă la 15 ani cu confiscarea averii¹⁴⁵.

Cu toate că Ucraina a întreprins un pas semnificativ adoptînd articolul 124-1, acest articol este atât de confuz, încît a fost foarte puțin utilizat începînd cu anul 1998¹⁴⁶. Specialiștii ucraineni formulează acuzarea precum că limbajul este din cale afară de inexact, iar procedurile ori că sunt peste măsură de complicate, ori că sunt prea confuze, încît legea respectivă să poată fi utilizată efectiv. De exemplu, juriștii, care încearcă să le ajute pe victimele traficului, observă că “legea își extinde acțiunea doar asupra persoanelor participante nemijlocit la trafic, deși există încă mulți mijlocitori. De regulă, oamenii călătoresc cu vize

¹⁴⁴ După cum a explicat un avocat, “comentariile nu au puterea de a obliga, dar le utilizează aproape toți”.

¹⁴⁵ Codul a fost completat cu articolul 124-1 după Legea 210/98 din 24 martie 1998 (*Analiza sexelor în societatea ucraineană*, p.p. 235-36, a se vedea referința 11).

¹⁴⁶ Mulțămită eforturilor poliției, numărul de procese intentate conform articolului 124-1, crește treptat. Fiecare proces nou, instrumentat reușit, înlesnește trasarea căilor spre o utilizare mai frecventă și mai extinsă a legii, astfel încît, cu scurgerea timpului, art. 124-1 poate deveni un mijloc mai eficient de tragere la răspundere a traficantilor.

turistice, fapt ce îngreuiază peste măsură identificarea și a altor persoane care au participat la operațiune. Organele judiciare mizau pe o prevedere legislativă mult mai puternică. Este cu totul anevoioasă intentarea unei acțiuni penale în conformitate cu articolul dat”¹⁴⁷.

Mulți colaboratori ai organelor judiciare replicau că articolul 124-1 a fost adoptat fără a se lua în calcul sugestiile (amendamentele) judecătorilor și anchetatorilor și din cauza aceasta aplicarea articolului se desfășoară cu anumite dificultăți. Unul dintre colaboratorii superiori ai poliției, care a încercat să depună în instanță dosarul privind traficul de ființe umane, a considerat că “Articolul 124-1 constituie mai mult o declarație decît o lege”¹⁴⁸. De asemenea, a mai adăugat că articolul dat nu este însoțit de comentarii care ar contribui la utilizarea legii respective în practică¹⁴⁹. Confruntîndu-se cu lipsa comentariilor-ghid, el a conceput procedurile proprii de utilizare a legii respective în secția sa. A mai adăugat că “pregătirea unui astfel de proces pentru judecată presupune o perioadă de timp foarte mare, deoarece polițiștii nu au interesul ca procesul (dosarul) să fie înapoiat pentru o cercetare suplimentară, aceasta însemnînd că lucrul a fost efectuat necalitativ. Uneori, în cazuri cînd înapoierea dosarului este repetată, colaboratorii poliției sunt pedepsiți. Doar 3% din astfel de dosare sunt înapoiate pentru cercetări suplimentare”¹⁵⁰.

Un colaborator al poliției a spus: “Articolul 124-1 specifică trei tipuri de infracțiuni (într-un singur articol). Așa cum aceasta este din cale afară de mult pentru un articol, articolul este aplicat cu multă greutate”¹⁵¹. Alții erau nemulțumiți de noțiunile noi, cum sunt “împrumut de înrobire”, “exploatare sexuală” și “exploatarea muncii”. Încă o acuză constă în faptul că procesul de urmărire este din cale afară de complicat și că “nu sunt finanțe pentru desfășurarea lui”¹⁵². Dar se pare că cea mai mare problemă practică în ce privește utilizarea articolului 124-1 a fost specificată de către juristul care a afirmat:

Judecătorii se tem că sentința va fi anulată; procurorii se tem că dosarul poate fi înapoiat. Totul se va schimba doar după ce vom avea comentariile. De asemenea, adoptarea Codului Penal nou nu le place tuturor... Dar, probabil, este mai lesne să ni se pună la dispoziție comentariile, decît să așteptăm codul nou”¹⁵³.

Juristul a adăugat că, exceptînd comentariile cu explicații, articolul 124-1, de asemenea, nu desemnează “o tactică de combatere a infracțiunilor”¹⁵⁴. El a lămurit: “Polițiștii sunt familiarizați cu procedurile cele mai specifice pentru fiecare infracțiune, așa că procedurile noi trebuie să fie incluse în cod. Acestea trebuie să fie nu comentarii, ele ar putea fi utilizate în cursul instructiv pentru viitorii juriști și colaboratori ai organelor judiciare”¹⁵⁵. Unul dintre colaboratorii organelor judiciare chiar a spus că viața lui a devenit mai grea din momentul de introducere a articolului 124-1:

¹⁴⁷ Interviu, 15-16 mai 2000 (Ucraina).

¹⁴⁸ Interviu, 7 iunie 2000 (Ucraina).

¹⁴⁹ Ibidem.

¹⁵⁰ Ibidem.

¹⁵¹ Ibidem.

¹⁵² Ibidem.

¹⁵³ Interviu, 20 mai 2000 (Ucraina).

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ Interviu, 20 mai 2000 (Ucraina).

Pînă în 1998 și pînă la adoptarea articolului 124-1, le ziceam traficantilor oameni și le ceream cu asprime să înceteze acțiunile lor. Un procent mare dintre ei le-au încetat. Din 1998 situația s-a ameliorat, dar și s-a înrăutățit. Pe parcursul primului an după adoptarea articolului 124-1, aveam posibilitatea să aplicăm prevederile articolului în calitate de amenințare, însă era aproape imposibil să fie utilizat. Articolul nu este îndestul de evoluat în sens juridic¹⁵⁶.

De asemenea, a lămurit că din cauza faptului că articolul 124-1 conține atît de multe curențe, procurorii nu-l pot utiliza – secțiunea dată trebuie să fie “specificată și detaliată și fiecare pas trebuie să fie descris cu exactitate”¹⁵⁷.

Un colaborator superior al organelor judiciare, care a încercat să intenteze un proces penal în conformitate cu articolul 124-1, a afirmat: Se pare că procurorii nu se vor apuca de lucru dacă vor considera că în judecată pot să apară probleme. Ei cer o cantitate atît de mare de dovezi încît este imposibil să dispui de ele”¹⁵⁸. Dînsul a explicat astfel:

La început au fost 15 dosare care mi-au fost depuse separat. Apoi am făcut o informație la ziar și încă 25 de victime mi s-au adresat în legătură cu aceeași istorie ca și în celelalte cincisprezece. Astfel, am adunat 40 de victime care au suferit din cauza acestei structuri criminale. Toți 40 se susțin unul pe altul. Acum oamenii continuă să vină și să prezinte o descriere de aceeași natură a traficului. Probabil există mai mult de 300 de victime ale traficantilor acestora. Însă aceasta oricum este puțin pentru a intenta un proces penal. Este o treabă greu imaginabilă, dar aceasta-i o problemă cu dovezi. Decizia definitivă ține de competența procuraturii. Uneori aceasta, pur și simplu, întrece orice măsură. Este binevenită zicala: “Dovezile întotdeauna au fost insuficiente”. Sarcina mea este de a acumula cît mai multe dovezi, chiar și atunci cînd totul este clar¹⁵⁹.

Procurorul a spus că o altă problemă cu încercarea de a dobîndi probe din alte țări o constituie:

Comunicarea dintre birocrații durează atît de mult încît pierdem probele, oamenii sunt reținuți, arestați pentru un timp din cale afară de mult... Regiunea dată este situată în vecinătatea hotarului rusesc, dar ca să comunicăm de aici cu poliția rusească suntem nevoiți să-i scriem Procurorului General în Kiev, apoi cererea este readresată către oficiul Procurorului General în Moscova, după care Moscova trimite cererea în provincie (care este situată la hotarul cu Ucraina). Ulterior, avem nevoie de însărcinarea intențională pentru întîlnirea cu polițistul (miliționerul) local (în Rusia), ca să meargă să-l ancheteze împreună pe suspect. Acțiunea este destul de obositoare și decurge timp îndelungat¹⁶⁰.

El a explicat că pentru specialiștii care cercetează astfel de cazuri posibilitatea de a călători sub acoperire este foarte mică, întrucît este foarte costisitor, iar birocrația încurcă peste măsură lucrurile. Deși Interpolul

¹⁵⁶ Interviu, 16 mai 2000 (Ucraina).

¹⁵⁷ Ibidem.

¹⁵⁸ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

¹⁵⁹ Ibidem.

¹⁶⁰ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

este folositor, de obicei este nevoie de aproape două luni, ca beneficiind de ajutorul lui, să se intenteze procesul penal¹⁶¹.

Un colaborator al poliției ucrainene a explicat: “Procurorii nu pot să se deplaseze acolo unde victima a fost vîndută, pentru a determina semnele infracțiunii și a primi documentația necesară. Astfel sunt obligate (subdiviziunile speciale de poliție) să documenteze actul delincvenței și să transmită informația procurorului”¹⁶². Chiar și cu ajutorul poliției, procurorii oricum au îndoieli înainte de intentarea procesului penal conform articolului 124-1. De exemplu, procurorul din Ucraina Răsăriteană, responsabil pentru intentarea proceselor penale în regiunea sa, a relatat:

Din (momentul de adaptare a articolului 124-1) 1998 am intentat și am închis un proces penal. Obstacolul rezidă în posibilitatea de a verifica situația femeilor în alte țări. Noi trebuie să dispunem de informația din țările de destinație pentru a putea să acționăm. Nu avem legături cu poliția din Turcia ori cu Interpolul și din cauza aceasta nu putem să intentăm acțiuni conform articolului dat. De asemenea, articolul 124-1 nu este un articol, forte, din punct de vedere lingvistic este din cale afară de confuz. Spre exemplu, nu cunoaștem ce semnificația are sintagma “împrumut de înrobire” și noi trebuie să demonstrăm posesiunea peste hotare cu repunerea în vînzare...¹⁶³.

Colaboratorul poliției, care a adunat 40 de victime ale unui traficant de ființe umane, a spus că “destul de des cînd în Codul penal sunt adăugate articole, procurorii așteaptă prima sentință la un astfel de proces. În ce privește traficul de ființe umane, articolul există, însă toți îl evită. Atîta timp cît în conformitate cu articolul respectiv nu sunt cercetate dosare, el va fi întotdeauna nou. Și cît timp va rămîne nou, rar cine îl va aplica”¹⁶⁴. El a adăugat: Toți așteaptă ca altcineva să înceapă”¹⁶⁵.

Un alt colaborator al organelor judiciare care a încercat să intenteze cîteva acțiuni penale, a spus: *Procurorii manifestă puțin entuziasm în legătură cu dosarele pe care le-am depus (conform cu articolul 124-1). Ei cer informație din două țări, spunînd: “Noi nu avem posibilitatea să mergem într-acolo și chiar dacă am avea-o, nimeni nu ar fi de acord”. Eu consider că aceasta este doar un pretext. Am pus în discuție problema nu o singură dată și nu sunt convins că rezultatele vor fi destul de bune, deoarece fac prea multă zarvă¹⁶⁶.*

Un colaborator al poliției care a exprimat reproșuri la adresa articolului 124-1, a propus cîteva amendamente¹⁶⁷. El la început a spus că ar fi mai efectiv dacă procesul penal ar putea fi intentat și de către colaboratorii poliției și nu numai de procuratură. Apoi a mai propus ca anumite subdiviziuni ale poliției să fie instruite special pentru combaterea traficului de ființe umane. În al treilea rînd, poliția trebuie să stabilească relații mai consistente cu poliția de peste hotare. În cele din urmă, el a reprodus sugestiile altor persoane oficiale, participante la procesul penal, relativ la oportunitatea comentariilor pentru conceperea unui regulament de acțiuni în cazuri concrete.

¹⁶¹ Ibidem.

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Ibidem.

¹⁶⁴ Ibidem.

¹⁶⁵ Ibidem.

¹⁶⁶ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

¹⁶⁷ Ibidem.

B. Amendamente propuse la articolul 124-1 al Codului penal al Ucrainei

Din cauza tuturor complexităților legate de articolul 124-1, există interesul pentru a se opera modificări în conținutul său. În prezent sunt examinate câteva propuneri. În linii generale, amendamentele propuse se referă la simplificarea aspectului lingvistic al articolului, așa încât să fie eliminate problemele legate de termeni și noțiuni. Colaboratorii superiori ai Ministerului de Afaceri Interne elaborează proiectul legii noi, deopotrivă cu o echipă de învățați juriști din cadrul Institutului de Criminalistică din Harkov, deși nu este clar dacă parlamentarii și învățații dețin informația deplină cu privire la toate complexitățile legate de problema traficului de ființe umane¹⁶⁸.

De exemplu, cel puțin un proiect de lege utilizează astfel de termeni (sintagme) cum sunt “exploatarea sexuală”, “exploatarea muncii” și “împrumut de înrobire”, care, după spusele colaboratorilor din organele judiciare, sunt neclare¹⁶⁹.

Pe de asupra, nu există nici un fel de probe că articolul următor va fi însoțit de comentarii mai amănunțite decât precedentul¹⁷⁰. Amendamentele trebuie să fie introduse și în Codul de procedură penală, așa încât să se simplifice acumularea de probe și în alte țări. Cu toate că amendamentele date vor fi și ele redactate, oamenii de știință confirmă că vor trece cel puțin doi ani până la adoptarea noului Cod penal¹⁷¹. Un colaborator al organelor judiciare a propus să fie introduse modificări corespunzătoare în Codul procedural în vigoare măcar până la adoptarea codului no7u¹⁷².

C. Alte articole

În timp ce colaboratorii organelor judiciare așteaptă operarea precizărilor în articolul 124-1 al Codului penal al Ucrainei, unii colaboratori ai poliției ucrainene depun eforturi de urmărire a traficantilor de ființe umane, punând la contribuție mecanismele juridice deja existente. Mecanismele respective includ articolul

¹⁶⁸ Interviu, 1 iunie 2000 (Ucraina).

¹⁶⁹ Fragment de text din articolul propus 150, conceput pentru schimbarea articolului 124-1: “Vînzarea sau transferul contra cost al unei persoane ori înfăptuirea oricărei afaceri ilicite în scop de transmitere a unei persoane altei persoane (și mai multor persoane), legată de transportarea legală sau ilegală a persoanei date ori fără transportare a acesteia, cu consimțămîntul individului sau fără consimțămîntul acestuia, pentru vînzarea ulterioară ori pentru un alt tip de transfer plătit al persoanei date altor persoane în scop de exploatare sexuală, de utilizare în afaceri pornografice, de antrenare în acțiuni criminale, de înrobire îndelungată, înfiere (și a băieților și a fetelor) cu scopuri comerciale, de folosire în conflicte armate, de exploatare a muncii individului, se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la trei pînă la opt ani cu confiscarea averii sau fără confiscarea ei...”

¹⁷⁰ Interviu, 1 iunie 2000 (Ucraina).

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² Ibidem.

124-1 al CP, articolul 144¹⁷³ al CP privind șantajul și criminalitatea organizată, articolul 210 al CP¹⁷⁴ privind proxenetismul și articolul 208 al CP¹⁷⁵ privind implicarea minorilor în acțiuni de prostituție și de escrocherie. Fiecare dintre articolele menționate conțin limitări în ce privește posibilitatea de aplicare a lor în cazul problemei complicate a traficului de ființe umane. Spre exemplu, un expert a spus că:

Aliniatul privind escrocheria poate fi aplicat doar atunci când omul care a comis actul de escrocherie va avea profit din aceasta. Când femeile pleacă peste hotare, ele primesc de cu timp bani pentru bilet de călătorie și pentru perfectarea documentelor, deoarece nu se poate dovedi faptul că omul care a procurat bilete pentru ele, s-a ales cu profit din aceasta. De aceea aplicarea legii privind escrocheria este aproape imposibilă. Când infracțiunea are loc peste hotarele Ucrainei, noi nu putem aplica asupra ei jurisdicția noastră¹⁷⁶.

Colaboratorii poliției moravurilor din Ucraina au comunicat că, “în locul articolului 124-1 al CP, ei aplică articolele 210 și 208, ca să poată formula sentința de învinuire”. Conform cu articolul 208 al CP, se pedepsește implicarea fetelor minore în practicarea prostituției¹⁷⁷. Însă aplicarea lor este limitată de schemele traficului de ființe umane¹⁷⁸.

În definitiv, unii colaboratori ai organelor judiciare aplică articolul 75¹⁷⁹ al CP privind *trecerea ilegală*

¹⁷³ Articolul 144. Racketeering (Șantajul). Cererea de cedare a averii personale a cetățenilor ori a dreptului asupra acesteia ori efectuarea unor oarecare acțiuni privind averea sub amenințarea de agresare a victimei sau a persoanelor apropiate ale acesteia, difuzarea de informație de ponegrire a victimei sau a apropiaților ei, distrugerea averii victimei se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de pînă la cinci ani cu ori fără confiscarea averii, ori cu munci corecționale pe un termen de pînă la doi ani cu ori fără confiscarea averii.

Șantajul repetat, ori șantajul săvîrșit preconcept cu un grup de persoane sau sub amenințarea cu moartea ori cu aplicarea de vătămări corporale grave, ori legat de torturi primejdioase pentru viață sau sănătate, ori cu păgubirea sau distrugerea averii, se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la patru pînă la zece ani cu confiscarea averii. Șantajul săvîrșit de un grup organizat ori de către un infractor deosebit de periculos, ori legat de torturi primejdioase pentru viață și sănătate, ori care a produs pagube considerabile sau alte consecințe grave, se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la șapte pînă la cincisprezece ani cu confiscarea averii.

¹⁷⁴ Articolul 210. *Conținutul bordelurilor și proxenetismul*. Conținutul bordelurilor și proxenetismul se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de pînă la cinci ani.

¹⁷⁵ Articolul 208. *Implicarea minorilor în activitatea criminală*. Implicarea minorilor în activitatea criminală, în beții, cerșetorie, în practici de prostituție, folosirea minorilor pentru practicarea unui mod de viață parazită se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de pînă la cinci ani.

¹⁷⁶ Interviu, 15 mai 2000 (Ucraina).

¹⁷⁷ Ibidem.

¹⁷⁸ Ibidem.

¹⁷⁹ Articolul 75. *Trecerea ilegală a hotarelor de stat ale Ucrainei*. Trecerea hotarelor de stat ale Ucrainei în afara punctelor de control ale hotarelor de stat, ori prin punctele de control, dar în lipsa documentelor corespunzătoare, ori fără permisiunea organelor statale corespunzătoare, se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de pînă la trei ani, ori cu munci corecționale pe un termen de pînă la doi ani, ori cu o amendă de la 5,5 pînă la 11 salarii minimale. Aceleași acțiuni săvîrșite repetat se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la doi pînă la cinci ani. Acțiunea articolului dat nu se extinde asupra cetățenilor străini ori a persoanelor fără cetățeni, care sosesc în Ucraina fără documentele necesare sau permisiune ca să li se ofere adăpost în corespundere cu Constituția Ucrainei ori cu statutul de refugiați.

a hotarelor de stat, ca să-i sancționeze pe traficanții care transportă femei peste hotare, utilizând pașapoarte false. Articolul dat este inaplicabil, în cazul când infractorii, pentru scoaterea femeilor din țară, utilizează documente verosimile. În asemenea cazuri, după cum afirmă un colaborator, “noi suntem doar în calitate de observatori”¹⁸⁰. El a mai adăugat că articolul 75 al CP nu este atât de folositor, deoarece “dacă femeia folosește pașaportul fals, atunci, indiferent de circumstanțe, ea a comis o infracțiune. Dar organizatorul se află în umbră și nu reprezintă subiectul infracțiunii date, întrucât el personal n-a trecut hotarul ilegal”¹⁸¹. Pe de asupra, a mai spus: “Când urmărim succesiunea faptelor constatăm că toate indică pe încă cineva și afirmă că nu au știut nimic, că ceva a fost în neregulă și că rolul lor și informația pe care o dețin sunt ne semnificative. Adeseori deținem informația operativă care ne-ar fi demonstrat că primul dintre ei este anume organizatorul, dar aceasta este insuficient pentru intentarea procesului...”¹⁸².

Următorul caz reflectă o tactică diferită utilizată de colaboratorul superior al poliției care activează consistent cu ONG și cu alte structuri, pentru ca să evedențieze, să cerceteze și să-i pedepsească pe traficanții de ființe umane:

ONG din Ucraina a recepționat la telefonul de încredere câteva solicitări de la femei ai căror soți pleaseră în Cehia să lucreze și nu s-au mai întors. O femeie a povestit că soțul său a plecat acolo să câștige bani. Toți bărbații erau datori să achite câte 300 de dolari. Au fost duși în Cehia și, în loc de serviciu și salariu, au fost vânduți la plantații de cultivare a hameiului, unde au fost forțați să lucreze gratuit. Erau bătuți de către pază, erau nevoiți să locuiască în sarai. Informația a ajuns pînă la ONG și pînă la mine. Drept urmare, a fost descoperită o grupă criminală care era responsabilă pentru aceasta. Oamenii, care i-au recrutat în Lugansk, i-au dus în Cehia și i-au vîndut, au fost arestați. Am stabilit legături cu Interpolul. Faptul constituie un exemplu bun de colaborare între ONG și organele judiciare. Trei dintre infractori au fost condamnați imediat în conformitate cu prevederile cîtorva articole: escrocherie, antreprenariat fictiv și fals de documente. Am aplicat articolele acestea, pentru că astfel procesul poate fi depus în judecată chiar de colaboratorii poliției. În cazul când acțiunile ar fi fost calificate conform articolului 124-1 al CP (care stabilește participarea procurorului), ei ar fi continuat încă traficul de ființe umane. În prezent depunem eforturi să activăm împreună cu poliția cehă în scop de dobîndire a probelor suficiente pentru sancțiunea prevăzută de articolul 124-1 al CP¹⁸³.

2. Legislația Moldovei

Ca și cel al Ucrainei, sistemul legislativ din Moldova constituie un sistem al dreptului civil¹⁸⁴. Problemele de materie legislativă și procedurale influențează cercetarea traficantilor de ființe umane și o fac destul de dificilă. În Moldova nu există o lege care să sancționeze traficul de ființe umane, ci numai o lege ce condamnă proxenetismul care, în asemenea cazuri, are acțiune limitată. Articolul 105-2 al Codului penal al Moldovei interzice proxenetismul:

Constrîngerea sau determinarea de a practica prostituția, contribuția la practicarea prostituției, obținerea de profit de pe urma prostituării unei alte persoane, racolarea în scop de practicare a prostituției,

¹⁸⁰ Interviu, 17 mai 2000 (Ucraina).

¹⁸¹ Ibidem.

¹⁸² Ibidem.

¹⁸³ Interviu, 7 iunie 2000 (Ucraina).

traficul de ființe umane și vânzarea în același scop se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la trei pînă la șapte ani. Cînd toate acțiunile enumerate mai sus au fost săvîrșite față de minori sau au cauzat vătămări concrete, termenul de privațiune a libertății variază de la cinici pînă la zece ani.

Prostituția a fost recunoscută drept infracțiune în Moldova din 1998 în corespundere cu articolul 105-1 al Codului penal al Moldovei cu titlul de “Practicarea prostituției”:

Relațiile sexuale cu persoane diferite în scop de obținere de profit timp de un an după aplicarea pedepsei administrative, se sancționează cu privațiunea de libertate pe un termen de la șase luni la un an de zile.

Un parlamentar a explicat că articolul 105 este unica lege ce se referă la traficul de femei în Moldova¹⁸⁵. După cum a relatat un colaborator al poliției, au fost intentate 15 procese privind proxenetismul, însă toate 15 cazuri s-au sfîrșit cu amnistierea¹⁸⁶ și nimeni n-a fost privat de liberate¹⁸⁷.

Un procuror din Moldova a lămurit că problemele traficului de ființe umane din țară pot fi caracterizate în felul următor:

Statistica neoficială constată că 500.000 de cetățeni din republică se află peste hotare în căutare de lucru. Organele judiciare și Ministerul de Afaceri Interne nu sunt capabile să ia măsuri de combatere a fenomenului dat. Nu dispun de resurse și de accesul la experiența altor țări în ce privește contracararea criminalității organizate. Puțini dintre traficanții de ființe umane – membri ai grupurilor criminale organizate – au fost depistați. Majoritatea procurorilor neglijează problema dată. Eu îi acord atenție în timpul liber¹⁸⁸.

Un judecător din Moldova ne-a relatat două cazuri de traficare a ființelor umane în sectorul său:

Pentru unul din ele deja s-a emis sentința, iar al doilea caz este încă în cercetare. Urmărirea cazului dat este dificilă, deoarece standardele internaționale privind drepturile omului interzic imixtiunea în viața personală a cuiva. Procurorii care au instrumentat cazurile date au demonstrat un nivel profesional foarte scăzut. În ambele cazuri proxeneții erau femei. Amîndouă erau soții de colaboratori ai poliției de rang inferior. Ele vindeau femei în Turcia, Grecia și în Cipru. Victimele ofereau servicii sexuale și preparau demîncare pentru traficanți. Proxenetele au fost sancționate cu o amendă în sumă de 200 de dolari. Puteau fi amendate și cu 5000 de dolari, însă judecătorii erau conștienți de faptul că aceste femei erau doar un paravan pentru traficanții adevărați. De asemenea, judecătorii au luat în calcul și situația că femeile acestea aveau și copii¹⁸⁹.

¹⁸⁴ A se vedea Secțiunea a IV-a B (1) pentru descrierea sistemului judiciar al Ucrainei.

¹⁸⁵ Interviu, 21 februarie 2000 (Moldova). Parlamentul nu considera că legile cu referire la criminalitate cum sunt cea a escrocheriei, a pungășiei sau furtului, sunt eficiente pentru combaterea traficului femei.

¹⁸⁶ Amnistierea este aplicată față de categoriile de infractori și nu în raport cu infracțiunile. De regulă, cei care sunt amnistiați sunt femeile, femeile cu copii, bătrînii, femeile care au mai mult de 55 de ani, bărbații care au peste 60 de ani, care nu au antecedente, invalizii. Amnistia este aplicată și față de persoanele deja condamnate și față de acei ale căror dosare sunt în stadiu de cercetare. Dacă aceștia din urmă sunt amnistiați în timpul procesului, dosarul este clasat.

¹⁸⁷ Interviu, 17 mai 2000 (Moldova).

¹⁸⁸ Interviu, 19 mai 2000 (Moldova).

¹⁸⁹ Interviu, 16 mai 2000 (Moldova).

Un alt judecător moldovean și-a exprimat părerea că “Proxeneții cunosc legislația internațională mai temeinic decât anchetatorii. Din cauza aceasta este anevoie cunoașterea situației adevărate”¹⁹⁰.

C. Acordarea de licențe firmelor

Comitetul de stat din Ucraina este responsabil de controlul asupra actului de înregistrare a companiilor o dată pe an, pentru a avea certitudinea că ele activează în corespundere cu legislația.

În februarie 1999 Camera de acordare a licențelor, Centrul de stat pentru angajarea în câmpul muncii și Ministerul Muncii și al Politicii Sociale au emis un ordin prin care se permite anularea licențelor pentru firmele care organizează angajarea la serviciu peste hotare în cazul când comisia care a efectuat controlul a scos în evidență nerespectarea legislației ucrainene¹⁹¹. Controlul de caracterul dat n-a rezultat eficacitatea scontată de preîntâmpinare a traficului de ființe umane. Una dintre cauze constă în faptul că traficul de ființe umane are loc prin intermediul agențiilor turistice, iar nu prin cel al agențiilor de angajare în câmpul muncii. Dar iată și explicația șefului comisiei din Lvov:

*Noi n-am avut cazuri de trafic de ființe umane, pentru că toate firmele înregistrate nu se confruntă cu astfel de probleme. Femeile din Ucraina sunt scoase peste hotare de către mafie ori de către “firmele turistice”. Prin intermediul companiilor înregistrate oamenii pleacă numai în Polonia, Rusia și Cehia unde nu au fost cazuri de traficare a lor. Pentru oamenii care caută de lucru peste hotare, condițiile sunt extrem de aspre*¹⁹².

Șeful Comisiei a continuat: “Bănuim că unele agenții turistice comercializează ființe umane. Dar unicul lucru pe care-l putem face este să le determinăm pe firmele cu pricina să se dezică de licență”¹⁹³. Într-un interviu special, colaboratorul unei organizații internaționale pentru protecția drepturilor omului a calificat incapacitatea organelor statale să țină sub control firmele care activează fără licență drept o barieră în calea de protecție a femeilor de traficul de ființe umane¹⁹⁴.

În Moldova, agențiile turistice sunt licențiate de către Ministerul Economiei¹⁹⁵. Procurorul a criticat aspru chestiunea de acordare a licențelor de turism:

Nu toată lumea înțelege că în chestiunea aceasta este implicată criminalitatea organizată. Situația nu poate fi ignorată. Nu trebuie să așteptăm pînă situația va deveni critică. Există aproximativ 100-200 agenții turistice, care sunt deosebit de active și puternice (Ministerul Economiei trebuie să urmărească

¹⁹⁰ Ibidem.

¹⁹¹ Ordinul nr. 9/15 din 22 februarie 1999 *Despre aprobarea regulamentului privind condițiile și regulile de desfășurare a activității antreprenoriale (condițiile de acordare a licenței) privitor la medierea angajării în câmpul muncii peste hotare și de control asupra respectării lor*.

¹⁹² Intervi, 16 februarie 2000 (Ucraina).

¹⁹³ Ibidem.

¹⁹⁴ Ibidem.

¹⁹⁵ Citată (februarie, interviu, Moldova).

cu atenție sporită activitatea lor). Este ireal ca o țară atât de săracă cum e Moldova să întrețină un astfel de număr de firme turistice. De asemenea, Ministerul de Afaceri Interne trebuie să controleze firmele de acest caracter. Aceasta se referă și la Ministerul Muncii. Procuratura, de asemenea, trebuie să acorde atenție chestiunii date, deși aceasta nu ține întru totul de competența sa¹⁹⁶.

Doamna procuror a mai spus că nu știa în ce măsură problema dată îngrijora pe colegii ei și că s-a întâlnit cu reprezentanții organizației internaționale “Avocații din Minnesota” în timpul liber al său.

VI. OBLIGAȚIILE MOLDOVEI ȘI UCRAINEI ÎN CADRUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL

În calitate de membri ai Organizației Națiunilor Unite, Moldova și Ucraina au obligația să asigure protecția drepturilor omului așa cum este stipulat în Declarația Universală a Drepturilor Omului (Declarația Universală) și în alte documente internaționale¹⁹⁷. Atât Moldova cât și Ucraina au ratificat Convenția internațională privind drepturile civile și politice¹⁹⁸ (Convenția privind drepturile civile și politice) și Convenția privind lichidarea tuturor formelor de discriminare a femeilor (Convenția femeilor) 199, precum, de asemenea, și-au asumat angajamente și în cadrul Declarației privind lichidarea violenței asupra femeilor. Ucraina, la rândul său, a ratificat Convenția privind combaterea traficului de ființe umane și exploatarea prostituției de către persoane terțe (Convenția privind traficul)²⁰⁰.

De asemenea Moldova și Ucraina sunt membri ai Consiliului Europei și au ratificat Convenția privind protecția drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului²⁰¹ (Convenția Europeană). Convențiile respective, deopotrivă cu declarațiile privind drepturile omului, definesc drepturile Moldovei și Ucrainei relativ la drepturile omului în calitate lor de membri ai organizațiilor internaționale²⁰².

¹⁹⁶ Ibidem.

¹⁹⁷ G. A. Res. 217 A (III) Decembrie 10 b 1948, ONU, Doc. A/810/1948.

¹⁹⁸ G. A. Res. 2000 A (XXI), Decembrie 16, 1966, 21 ONU GAOR Supp. (nr. 16) p. 52., Doc. A/6316 (1966) 999 C.D.O.H., 171, intrat în vigoare la 23 martie 1976. Ratificat de către Moldova la 26 ianuarie 1993 și de către Ucraina la 12 noiembrie 1973.

¹⁹⁹ G. A. Res. 34/180, ONU GAOR Supp. (nr. 46), ONU, Doc. A/Res/34/180, intrată în vigoare la 2 septembrie 1981. Ratificat de către Moldova la 1 iulie 1994 și de către Ucraina la 12 martie 1981.

²⁰⁰ Seria de Convenții ale ONU, tom. 266, p.3, intrat în vigoare la 30 aprilie 1957. Ratificat de către Ucraina la 3 decembrie 1958.

²⁰¹ ONU, Seria de Convenții, tom. 213, nr. 222, intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. Ratificat de Moldova la 12 septembrie 1997. Și Moldova, și Ucraina au ratificat Convenția Europeană cu condiția de neacceptare a punctelor care vin în contradicție cu legislația internă, în general cu cea criminal-procedurală și militară.

²⁰² A se vedea Anexa la schema de adoptare a convențiilor internaționale pentru Moldova și Ucraina.

A. Femeilor din7 Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul la securitate și la libertatea de torturi, de atitudine brutală, inumană și umilitoare

Declarația Universală garantează dreptul la “viață, libertate și la securitatea persoanei”²⁰³. Convenția privind drepturile civile și politice propagă “dreptul la viață prin naștere”²⁰⁴. De asemenea, Convenția Europeană garantează dreptul la viață²⁰⁵ și securitatea persoanei²⁰⁶.

Declarația Universală garantează și dreptul la libertatea de “torturi” și de atitudinea “brutală, inumană și umilitoare ori de pedepse”²⁰⁷. Convenția privind drepturile civile și politice interzice torturile, atitudinea brutală, inumană și umilitoare²⁰⁸. Articolul 3 al Convenției Europene garantează dreptul la libertate și la securitatea persoanei. Convenția împotriva torturilor, atitudinii brutale, inumane și umilitoare²⁰⁹ (Convenția privind torturile) definește infracțiunea de tortură astfel:

Orice gen de acțiune ce provoacă suferințe fizice sau psihologice, comisă cu intenții clare asupra persoanei în scop de obținere, de la aceasta ori de la o terță persoană, a informației ori a mărturisirii; pedeapsă pentru acțiunile săvârșite de aceasta sau o persoană terță ori de înfăptuirea cărora aceste persoane sunt bătute, ori timorarea și constrângerea ei sau a persoanei terțe dintr-un motiv oarecare, ori din motive de discriminare, atunci când o astfel de durere ori suferință sunt provocate la ordinul sau cu consimțământul sau cu neimplicarea persoanei oficiale și a altei persoane care acționează din numele lui. Aceasta nu include durerile și suferințele cauzate sau care însoțesc sancțiunea legală²¹⁰.

Autoritățile Moldovei și Ucrainei au datoria să asigure protecția drepturilor cetățenilor săi. Deși au întreprins o seamă de măsuri în vederea soluționării problemei traficului de femei, un număr mare de oameni suferă din cauza problemei date. Precum deja a fost descris în susul paginii, adeseori femeile din Moldova și Ucraina nu beneficiază de dreptul la libertate și la securitatea persoanei. Traficanții de ființe umane le servesc, la maltratează și le supun torturilor pentru a putea controla comportamentul lor. Ele suferă de dureri fizice, de epuizare psihologică, stări care adeseori provoacă moartea. Femeile sunt constrânse să muncească în condiții mizerabile, le este interzisă libertatea de a călători și nu le este permis să-și realizeze dreptul la dezvoltarea economică, socială și culturală. Ambele țări nu respectă prevederile standardelor internaționale relativ la protecția drepturilor omului.

²⁰³ Articolul 3.

²⁰⁴ Articolul 6.

²⁰⁵ Articolul 2.

²⁰⁶ Articolul 5.

²⁰⁷ Articolul 5.

²⁰⁸ Articolul 7.

²⁰⁹ G. A. Res. 39/46, annex, 39, U. N. GAOR Supp. (nr. 51), la p.197. ONU Doc. A/39/51 (1984), intrat în vigoare la 26 iunie 1987. Ratificat de către Moldova la 28 noiembrie 1995 și de către Ucraina la 24 februarie 1987.

²¹⁰ Idem, în articolul 1.

Pe de asupra, unii colaboratori ai organelor juridice și funcționari de stat sunt implicați personal în afacerile traficului de ființe umane. Astfel, îi ajută pe infractori ca aceștia să primească documentele necesare. Ei nu controlează executarea prevederilor legilor de ordin penal, imigraționist și ale altor legi care ar fi putut preveni traficul; de asemenea, nu urmăresc activitatea suspectă de antreprenariat. În cazul când funcționarii din Moldova și Ucraina participă în activități de genul în discuție și o încurajează, ei încalcă legislația internațională.

B. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul de a fi libere de munca forțată și de sclavie

Sclavia și condițiile de muncă de rob nu respectă prevederile unui șir de documente internaționale privind drepturile omului. Declarația Universală interzice toate formele de sclavie. Articolul 4 stipulează că “nimeni nu poate să se afle în sclavie; sclavia și traficul de înrobire trebuie să fie interzise în orice formă”, inclusiv “munca forțată”. Articolul 4 al Convenției privind drepturile civile și politice fixează cu precizie că dreptul la libertatea de sclavie este absolut. Întocmai ca și documentele ONU, Convenția Europeană confirmă că “nimeni nu trebuie să se afle în sclavie. Nimeni nu poate fi constrâns să muncească împotriva propriei voințe”²¹¹. Convenția interzice anularea parțială a prohibiției sclaviei²¹².

Convenția suplimentară privind suprimarea sclaviei, a traficului de sclavie și instituțiilor și practicilor analoge sclaviei²¹³ interzice sclavia și practicile similare, inclusiv dependența de împrumut. Înrobirea prin împrumut are loc în cazurile de trafic de ființe umane, în momentul când, precum s-a menționat mai sus, femeia este constrânsă să practice prostituția sau un alt gen de muncă pentru a-și achita datoria pentru serviciile oferite de călătorie în altă țară. Înrobirea prin împrumut se definește ca fiind “o situație sau o stare generată de gajarea, de către datornic și în scop de asigurare a împrumutului, a propriei munci ori a muncii unei persoane dependente de dînsul, dacă valoarea anumită și convenită a muncii efectuate nu este calculată pentru stingerea datoriei sau dacă durata muncii nu este limitată și caracterul ei nu este definit”²¹⁴.

Convenția privind munca forțată și obligatorie interzice munca forțată și obligatorie care este definită drept “orice muncă ori prestare de servicii care este impusă persoanei cu amenințarea pedepsei, dacă persoana aceasta nu și-a propus serviciile benevol”²¹⁵. Organizația Internațională a Muncii în convenția sa arată că toți membrii convenției sunt obligați să înceteze folosirea muncii forțate sau obligatorii în orice formă ar fi și într-un interval de timp cât mai scurt”²¹⁶. Constrângerea pentru executarea unei munci trebuie să fie condamnată ca fiind o infracțiune și “toate țările care au ratificat convenția trebuie să se convingă că sancțiunile pentru constrângere la muncă prevăzute de legislația lor, sunt adecvate și sunt pe larg aplicate”²¹⁷.

²¹¹ Articolul 4.

²¹² Articolul 15.

²¹³ Seria de Convenții ale ONU, tom. 266, p. 3, intrată în vigoare la 30 aprilie 1957. Ratificată de către Ucraina la 3 decembrie 1958.

²¹⁴ Ibidem, articolul 1 (a).

²¹⁵ Convenția Organizației Internaționale a Muncii (nr. 29), privind munca forțată și obligatorie, articolul 2 (1). Ratificată de Ucraina la 10 august 1956 și de către Moldova la 23 martie 2000.

²¹⁶ Articolul 1.

²¹⁷ Articolul 25.

Numeroase femei duse din Moldova și Ucraina, sunt supuse exploatării sexuale. Sunt ținute, împotriva voinței lor, în condiții înspăimântătoare, adeseori aproape că fără de mîncare și fără posibilități de salvare. Precum s-a menționat mai sus, adeseori femeile le sunt administrate doze mari de stupefiante și sunt duse cu forța peste hotare, unde sunt constrînse să practice prostituția. Chiar și în cazurile cînd femeile din Ucraina și Moldova pleacă peste hotare din inițiativă proprie în căutare de lucru, de multe ori ele se află sub controlul delincvenților care le iau cîștigul în calitate de datorie pentru organizarea călătoriei. În alte cazuri femeile sunt duse în cu totul altă țară, sunt constrînse să practice prostituția și nu acceptă eliberarea lor pînă cînd ele nu restituie “datoria” aceluia care le-a cumpărat. Întrucît autoritățile Moldovei și Ucrainei nu iau măsuri de prevenire a antrenării femeilor în astfel de condiții de muncă, ele nu-și onorează angajamentele în corespundere cu legislația internațională.

C. Femeile din Moldova și Ucraina nu sunt protejate de traficul de ființe umane

Convenția privind combaterea traficului de ființe umane și a exploatării prostituției de către persoane terțe interzice scoaterea oamenilor din țară, indiferent de sex și de consimțămîntul sau refuzul lor. Articolul 1 stipulează că părțile convenției respective “convin să sancționeze persoanele care, ca să satisfacă patimile altora, găsesc, atrag în cursă sau duc în scop de prostituare o altă persoană chiar fiind și consimțămîntul persoanei date...”. Acceptînd prevederile articolului 2 al Convenției respective, statele, de asemenea, se consideră obligate să pedepsească persoanele care în procesiune și conduc bordeluri ori le finanțează. Articolul 17 al aceluiași document prevede ca părțile Convenției “să adopte măsuri de control asupra scoaterii oamenilor din țară în scop de prostituare”, inclusiv indicații privind protecția imigranților și emigranților, informarea despre pericolul traficului de ființe umane și supravegherea punctelor de intrare în țară, așa cum sunt gările de cale ferată și aerogările. În cele din urmă, articolul 19 include obligațiile statelor “de a asigura acordarea ajutorului și a susținerii sociale” victimelor traficului de femei și să “acorde ajutor oamenilor... care doresc să se întoarcă...”

Convenția femeilor include obligații similare pentru părțile tratatului. Articolul 6 al Convenției femeilor stipulează că țările care au aderat la tratat “vor întreprinde toate măsurile necesare, inclusiv legislative, de lichidare a tuturor formelor de trafic de femei și de exploatare a prostituției femeilor”.

Probele furnizate de sistemele profesionale ale organelor judiciare din Moldova și Ucraina demonstrează că unele femei sunt scoase din țară în mod forțat și sunt constrînse să practice prostituția. În alte cazuri femeile sunt scoase din aceste țări, fiind înșelate privitor la condițiile de muncă din altă țară. Femeile sunt bătute, uneori sunt închise în camere. În cazuri extreme li se administrează narcotice în doze mari, sunt furate și duse în alte țări împotriva voinței lor. În cazul cînd femeile încearcă să se întoarcă în Ucraina ori în Moldova, ele adeseori purced fără documentația necesară ori fără autentificarea persoanei. În unele cazuri nu le este permis să se întoarcă în patrie chiar ajungînd la frontieră. Autoritățile Moldovei și Ucrainei nu le apără pe femei împotriva traficului în condițiile de existență a consimțămîntului ori în lipsa acestuia de a se prostitua. Nici Moldova și nici Ucraina n-au întreprins acțiunile necesare de prevenire a traficului de ființe umane în scop de tragere la răspundere a infractorilor și pentru protecția și ajutorul victimelor traficului de ființe umane, așa cum este prevăzut în Convenția femeilor.

D. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul la condiții normale de lucru

Declarația Universală stipulează dreptul la condiții normale de lucru, inclusiv “dreptul la muncă, la alegerea liberă a profesiei, la condiții egale și adecvate de muncă... la remunerare egală pentru muncă. Toți acei care muncesc au dreptul la remunerare echitabilă ca să asigure, pentru ei și pentru familiile lor, existența corespunzătoare demnității umane”²¹⁸.

Articolul 24 al documentului menționat garantează “dreptul la odihnă, inclusiv limitarea echitabilă a timpului de muncă și concediul ordinar plătit”.

Tratatul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale reglementează mai detaliat aceste drepturi²¹⁹. Articolul 6 prevede că părțile acordului recunosc “dreptul la muncă, care include dreptul fiecăruia să câștige bani pentru existență prin mijlocul pe care îl preferă ori pentru care își dă consimțământul”. De asemenea, articolul 6 stabilește măsuri pe care țările trebuie să le întreprindă pentru a asigura dreptul la muncă, inclusiv “studiile profesional-tehnice și programe-trening, elaborarea strategiei pentru obținerea dezvoltării economice, sociale și culturale și pentru încadrarea deplină în câmpul muncii productive în condiții care să asigure libertățile politice și economice fundamentale ale individului”. Articolul 7 al documentului menționat prevede că condițiile echitabile și adecvate de muncă includ “remunerarea echitabilă și plată egală pentru munca de valoare identică, fără discriminare, cu precădere garantarea, pentru femei, a condițiilor de muncă de același nivel ca și ale bărbaților cu remunerația egală a muncii, condiții neprimejdioase și sănătoase de muncă... odihnă și reduceri echitabile ale timpului de muncă și concediul ordinar plătit...”

Indiferent de consimțământul femeilor pentru unele genuri de muncă, acele femei care sunt duse din Moldova și Ucraina în alte țări, muncesc în condiții înspăimântătoare. Precum s-a expus mai sus, femeile se lasă ademenite de anunțurile despre prestarea serviciilor de menajeră ori despre munca în sfera distracțiilor, însă ele sunt înșelate în ce privește condițiile de muncă. Majoritatea femeilor care pleacă benevol peste hotare pentru ca să muncească în sex-business, sunt convinse că vor obține remunerarea deplină care le-a fost promisă. În sfârșit, femeile care au fost vândute nu pot să controleze condițiile de muncă și sunt nevoite să-i deservească pe clienți timorate pentru securitatea și bunăstarea personală. Cu toate că autoritățile Moldovei și Ucrainei știu că mii de femei pleacă peste hotare pentru prestare de munci în astfel de condiții, nu întreprind măsuri eficiente de contracarare a unor astfel de încălcări ale drepturilor omului.

E. Femeilor din Moldova și Ucraina nu le este asigurat dreptul de a beneficia de ajutorul efectiv în cazurile de încălcare a drepturilor fundamentale

Articolul 8 al Declarației Universale și articolul 2 al Convenției privind drepturile civile și politice stipulează că toate părțile acestor convenții să elaboreze măsuri eficiente de sancționare a cazurilor de încălcare a drepturilor fundamentale ale omului. Convenția Europeană confirmă: “Oricine, ale cărui drepturi și libertăți, garantate în Convenția dată, sunt încălcate trebuie să i se acorde compensația suficientă din partea autorităților naționale, chiar dacă infracțiunea dată a fost săvârșită de către o persoană oficială”.

²¹⁸ Articolul 23.

²¹⁹ G. A. Res. 2200 (XXI), 21 U N. GAOR Supp. (nr. 16) la p. 29, ONU Doc. A/6316 (1966), 993 CDOH 3, intrată în vigoare la 3 ianuarie 1976. Ratificată de către Moldova la 26 iunie 1993 și de către Ucraina la 12 noiembrie 1973.

Autoritățile Moldovei și Ucrainei nu pun sub urmărire persoanele care participă la traficul de ființe umane și nu asigură dreptul femeilor la acordarea compensației în ordinea procedurii judiciare civile pentru încălcarea drepturilor lor. Adeseori însăși colaboratorii organelor judiciare și alți funcționari de stat sunt implicați în traficul de ființe umane și nu întreprind măsurile corespunzătoare față de infractori. Chiar dacă poliția și procuratura acționează, infractorii de multe ori nu sunt sancționați din cauza amnistierilor guvernamentale.

VIII. CONCLUZII

Traficul de femei în scop de prestare de munci în sex-business constituie o problemă gravă care continuă să ia amploare în Moldova și Ucraina. Incapacitatea guvernelor Moldovei și Ucrainei să protejeze aceste femei și fete de încălcarea drepturilor lor umane și să urmărească persoanele angajate în traficul de ființe umane, nu respectă standardele internaționale de protecție a drepturilor umane. Organizația internațională “Avocații din Minnesota” se adresează către autorități cu rugămintea să accepte și să pună la contribuție recomandările din raportul nostru și să întreprindă nepregetat acțiuni, astfel încât să asigure corespunderea deplină a acestora legislației internaționale.

Ratificarea documentelor internaționale atingătoare de traficul de ființe umane

I. Documentele ONU

Tratatul internațional privind drepturile civile și politice	Moldova 16 ianuarie 1993	Ucraina 12 martie 1973
Convenția privind lichidarea tuturor formelor de discriminare față de femei	1 iulie 1994	12 martie 1981
Convenția împotriva torturilor și a altor tipuri de atitudini și pedepse necruțătoare, inumane ori umilitoare	28 noiembrie 1995	24 februarie 1987
Tratatul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale	26 iunie 1993	12 noiembrie 1973
Convenția privind încetarea traficului de ființe umane, exploatarea și prostituarea altor persoane (1949)		15 noiembrie 1954
Convenția suplimentară privind abolirea sclaviei și comercializării robilor		3 decembrie 1958

II. Alte documente internaționale

Consiliul European:	Moldova	Ucraina
Convenția privind protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale	12 septembrie 1977	7 mai 1999
Organizația Internațională a Muncii		
Convenția (nr. 29) privind munca forțată și	23 martie 2000	19 august 1956

CZU 341.231.14–055.2

V 65

**Lucrarea apare prin eforturile susținute
ale organizației de femei din Moldova
*Inițiativa civică***

Coordonatori:

Irina Martîniuc, Svetlana Bezvoleva

Traducător: *Manole Neagu*

Lector: *Marcela Mardare*

Pictor: *Filimon Hămuraru*

Procesare computerizată: *Roman Mardare*

Tiparul executat la Tipografia *Reclama*
2004, Chișinău, str. Alexandru cel Bun, 111

ISBN 9975-938-50-0

© **Inițiativa civică, 2001**